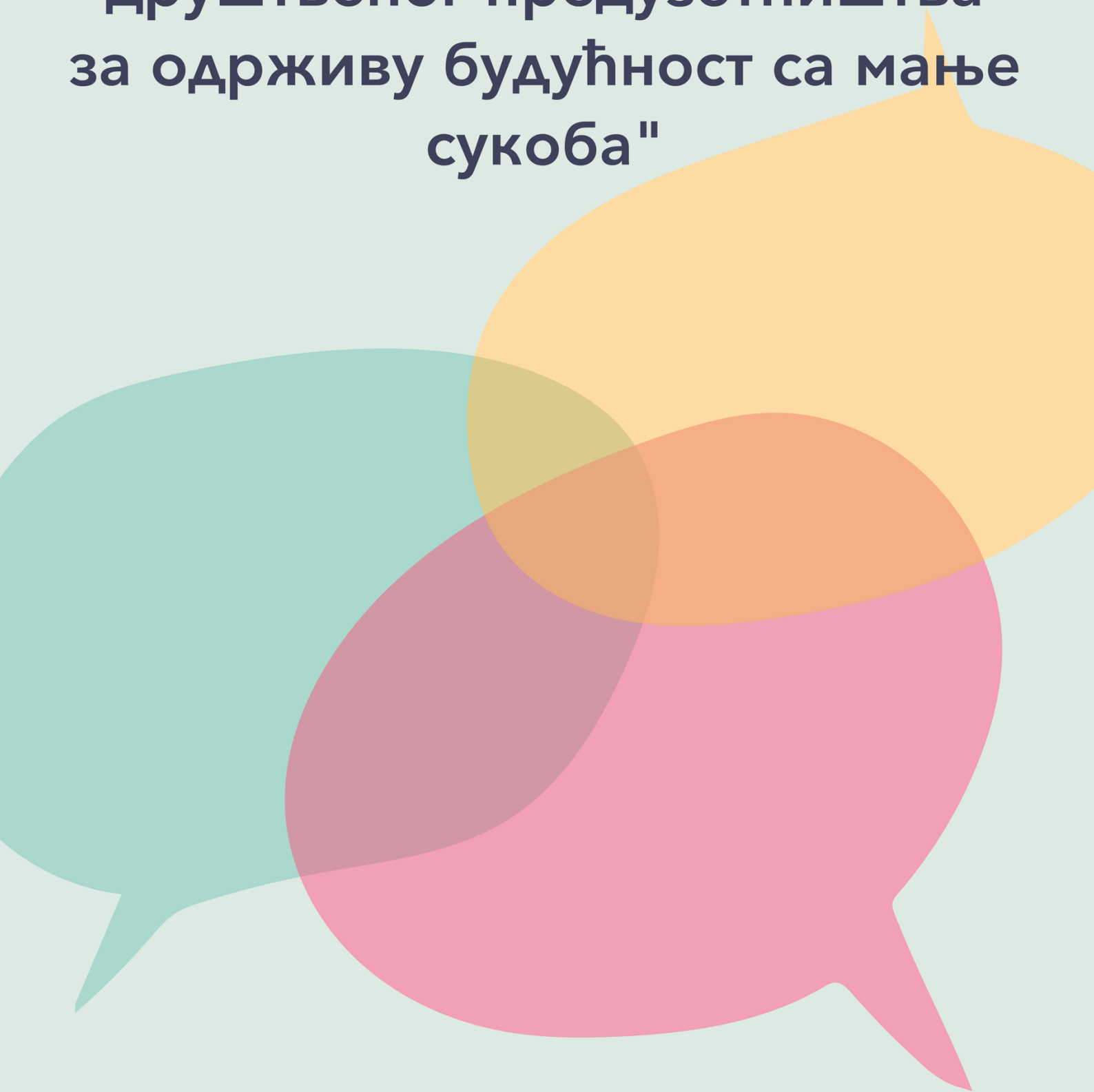

Курикулум

"Омладински рад у области
друштвеног предузетништва
за одрживу будућност са мање
сукоба"

НАСЛОВ:

Курикулум „Омладински рад у области друштвеног предузетништва за одрживу будућност са мање сукоба“

ПРОЈЕКАТ:

„Друштвено предузетништво за одрживу будућност са мање сукоба“, финансиран од стране *Nederlands Jeugdinstituut*-а, холоднске Националне агенције за Еразмус+ програм за младе.

Пројектни партнери:

- *STICHTING MASTERPEACE*, Холандија
- *Youth Power Germany e.V.*, Немачка
- *Udruga za unaprjeđivanje suvremenih životnih vještina „Ostvarenje“*, Хрватска
- *UNG KRAFT / Youth Power*, Шведска
- *Центар за неформално образовање и целоживотно учење (CNELL)*, Србија
- *Wizard, obrt za savjetovanje*, Хрватска

ИЗДАВАЧ:

Центар за неформално образовање и целоживотно учење

УРЕДНИЦА:

Данијела Маторчевић

АУТОРИ И АУТОРКЕ:

Фредерике Вермер
Наталија Ван Дер Ве
Армин Черкез
Данијела Маторчевић
Домагој Морић
Недим Мичијевић
Милош Маторчевић
Маја Катинић Видовић

ПРЕВОД НА СРПСКИ ЈЕЗИК:

Невена Сићевић

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН:

Сане Јелиер

2020.

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	2
САЖЕТАК ПРОЈЕКТА	4
О КУРИКУЛУМУ	6
ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОВОГ КУРИКУЛУМА И ОРГАНИЗАЦИЈУ СРОДНИХ АКТИВНОСТИ	7
СМЕРНИЦЕ О МЕРАМА ДРУШТВЕНОГ ДИСТАНЦИРАЊА И СИГУРНОСТИ ЗА ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ ПРОУЗРОКОВАНЕ ВИРУСОМ COVID-19	10
УВОД И ИЗГРАДЊА ГРУПЕ	12
РАЗМЕНА НАШИХ СТВАРНОСТИ О ДРУШТВЕНОМ ПРЕДУЗЕТНИШТВУ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ИЗГРАДЊУ МИРА У НАШИМ ЗАЈЕДНИЦАМА И РАЗЛИЧИТИМ ПРОГРАМИМА ОМЛАДИНСКОГ РАДА	16
ИЗГРАДЊА МИРА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ. ОМЛАДИНСКИ РАД КАО ПОКРЕТАЧ ПРОМЕНЕ	19
НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ И ОМЛАДИНСКИ РАД КАО СРЕДСТВО РАЗВОЈА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД МЛАДИХ	24
ПРЕДУЗЕТНИЧКО УЧЕЊЕ – НАЧИН ДА СЕ ОБОГАТИ ОМЛАДИНСКИ РАД	28
ПРЕДУЗЕТНИШТВО НОВОГ ДОБА И ЊЕГОВ ЗНАЧАЈ ЗА ОМЛАДИНСКЕ РАДНИКЕ/РАДНИЦЕ И ЕДУКАТОРЕ/ЕДУКАТОРКЕ	32

РАЗВОЈ ПРЕДУЗЕТНИЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ И ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ НАЧИНА РАЗМИШЉАЊА КОД МЛАДИХ У НАШИМ ЗАЈЕДНИЦАМА	35
ДРУШТВЕНА, ЕТИЧКА И „ЗЕЛЕНА“ ПРЕДУЗЕЋА	39
УВОД У ДРУШТВЕНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО, ОСНОВНА НАЧЕЛА, ВРЕДНОСТИ И ЗАГОВОРНИЦИ/ЦЕ ДРУШТВЕНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	42
ДРУШТВЕНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО И ЊЕГОВА ВЕЗА СА ОДРЖИВИМ РАЗВОЈЕМ И ИЗГРАДЊОМ МИРА	46
ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ О УПОТРЕБИ ДРУШТВЕНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ИЗГРАДЊУ МИРА	49
КО ЈЕ ДРУШТВЕНИ ПРЕДУЗЕНИК/ДРУШТВЕНА ПРЕДУЗЕТНИЦА?	53
ОСНОВНА НАЧЕЛА И ВРЕДНОСТИ ЗА ДЕФИНИСАЊЕ СТЕЈКХОЛДЕРА И ЗАГОВОРНИКА/ЦА ДРУШТВЕНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	57
ОМЛАДИНСКИ РАД ЗА ДРУШТВЕНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО – РАДИОНИЦЕ И ПРЕПОРУКЕ	60
КОНСУЛТАЦИЈЕ, ЕВАЛУАЦИЈА И ЗАТВАРАЊЕ ПРОГРАМА	63

САЖЕТАК ПРОЈЕКТА

Назив пројекта: „Друштвено предузетништво за одрживу будућност са мање сукоба“,

У области омладинског рада, идеално друштво би се могло описати као потпуно инклузивна заједница активних грађана и грађанки, пуна друштвене правде. Важан аспект изградње мира је превенција сукоба, што се такође постиже стварањем локалних перспектива. Друштвено предузетништво препознајемо управо као кључни приступ за остварење овакве заједнице. Како су показале наше активности, млади су свеснији своје улоге и одговорности у друштву и изражавају жељу да свој новац зараде управо чинећи добро за „свет“.

Развој локалних приступа о предузетништву, а посебно друштвеном предузетништву међу младим људима, срж је овог пројекта. Користећи своја претходна искуства у области предузетничког образовања, пројектни партнери планирају развој нових метода за задовољавање потреба и превазилажење ограничења своје циљне групе – НЕЕТ младих (младих који нису запослени, не образују се и не оспособљавају) и младих жена – коју карактерише висока стопа незапослености, низак ниво финансијске самосталности и друштвене моћи и веома ниска укљученост на руководиачким и предузетничким позицијама.

Циљ пројекта је да промени горе описану ситуацију кроз оснаживање омладинских организација и организација за младе и омладинских радника и радница уз помоћ алата и приступа које могу користити за подршку младим предузетницама на начин који је друштвено и културолошки прикладан. Пројекат окупља организације које већ имају искуства у пружању подршке младим женама да буду друштвено и економски активне и омогућава им да развију нове начине решавања идентификованих изазова. Након спровођења, пројекат ће резултирати унапређеним системом подршке за НЕЕТ/младе жене, посебно које потичу из руралних, традиционалних, као и мање развијених заједница.

Пројектни циљеви:

- Оснаживање омладинских радника и радница и побољшање управљања знањем код омладинских организација и организација за младе у теорији и пракси са циљем изградње компетенција омладинских радника и радница у области друштвеног предузетништва за одрживу будућност са мање сукоба, за НЕЕТ младе и младе жене – кроз обуку и иновативни курикулум за онлајн курс који обучава омладинске раднике и раднице.
- Оснаживање НЕЕТ младих и младих жена за покретање друштвеног предузетништва и квалитетан друштвени маркетинг - кроз развој инспиративних, иновативних и савремених приручника, књига алата као и онлајн курсева.
- Размена примера добре праксе и даље развијање квалитетног стратешког партнерства међу партнерима из 5 европских земаља које живе у различитим стварностима када је реч о друштвеном предузетништву младих за одрживу будућност са мање сукоба.

Пројектне активности су:

- A1 Пројектни менаџмент
- M1 Иницијални *kick-off* састанак
- O1 Курикулум „Омладински рад у области друштвеног предузетништва за одрживу будућност са мање сукоба“
- M2 Други састанак

- O2 Онлајн курс за омладинске раднике и раднице „Омладински рад у области друштвеног предузетништва за одрживу будућност са мање сукоба“
- O3 Приручник „Како покренути друштвена предузећа за одрживу будућност са мање сукоба“
- M3 Трећи састанак
- O4 Онлајн курс за младе „Како покренути друштвена предузећа за одрживу будућност са мање сукоба“
- O5 Књига алата „Друштвени маркетинг за друштвена предузећа за одрживу будућност са мање сукоба“
- M4 Четврти састанак
- O6 Онлајн курс за младе „Друштвени маркетинг за друштвена предузећа за одрживу будућност са мање сукоба“
- M5 Пети састанак
- Ц1 ЛТТА (енг. *learning-teaching training activity*) – Обука за тренере
- E1, E2, E3, E4, E5 – Отворене конференције у Хрватској, Шведској, Србији, Немачкој и Холандији
- M6 Завршни евалуациони састанак

Након завршетка пројекта, пројектни партнери, као и друге организације и заинтересоване стране (тзв. „стејхолдери“), на располагању ће имати делотворније алате и компетентније особље за спровођење предузетничког образовања за младе жене из недовољно развијених заједница.

Пројектни партнери су:

- STICHTING MASTERPEACE, Холандија
- Youth Power Germany e.V., Немачка
- Udruga za unaprjeđivanje suvremenih životnih vještina „Ostvarenje“, Хрватска
- UNG KRAFT / Youth Power, Шведска
- Центар за неформално образовање и целоживотно учење (CNEEL), Србија
- Wizard, obrt za savjetovanje, Хрватска

О КУРИКУЛУМУ

Курикулум „Омладински рад у области друштвеног предузетништва за одрживу будућност са мање сукоба“ је иновативан ресурс за тренере и тренерке/едукаторе и едукаторке који/е организују осмодневну обуку и образују (садашње и будуће) омладинске раднике и раднице за даљи развој културе организације, менторства и радионица за НЕЕТ младе и младе жене на тему покретања друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира. Курикулум се састоји из детаљног описа сесија обуке.

Специфични циљеви обуке су:

- размена локалних стварности о друштвеном предузетништву за одрживи развој и изградњу мира;
- истраживање појма изградње мира и одрживог развоја те његове повезаности са омладинским радом;
- упознавање учесника и учесница са основним принципима неформалног образовања и његове примене у омладинском раду;
- учење о предузетничком учењу и како га спроводити у оквиру омладинског рада;
- разумевање концепта предузетништва новог доба и његовог значења за омладинске раднике/раднице и едукаторе/едукаторке;
- подизање свести о значају развијања предузетничке интелигенције и начина размишљања код младих;
- учење о друштвеним, етичким и „зеленим“ предузећима;
- учење о друштвеном предузетништву и његовој повезаности са одрживим развојем и изградњом мира;
- упознавање са примерима добре праксе коришћења друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира;
- разумевање појма друштвени/а предузетник/ца и које компетенције та особа треба да развија;
- дефинисање основних појмова и вредности кроз дефинисање стејкхолдера и заговарача/чица друштвеног предузетништва;
- развијање радионица на тему друштвеног предузетништва за активности и програме омладинског рада.

Обука се темељи на начелима и методама неформалног образовања. Састоји се из интерактивних метода које задовољавају едукативне потребе учесника и учесница, укључујући: теоријски оквир; индивидуалне и групне активности; групне изазове, презентације, игре улога, студије случаја, дискусије итд. Језик на коме се спроводи обука је енглески.

Програм обуке:

1. дан	
Пре подне	Увод и изградња групе
После подне	Размена наших стварности о друштвеном предузетништву за одрживи развој и изградњу мира у нашим заједницама и различитим програмима омладинског рада
Вече	Рефлексија и евалуација дана
2. дан	
Пре подне	Изградња мира и одрживи развој. Омладински рад као покретач промене
После подне	Неформално образовање и омладински рад као средство развоја компетенција код младих
Вече	Рефлексија и евалуација дана
3. дан	
Пре подне	Предузетничко учење – начин да се обогати омладински рад
После подне	Предузетништво новог доба и његово значај за омладинске раднике/раднице и едукаторе/едукаторке
Вече	Рефлексија и евалуација дана
4. дан	
Пре подне	Развој предузетничке интелигенције и предузетничког начина размишљања код младих у нашим заједницама
После подне	СЛОБОДНО ПОСЛЕПОДНЕ
5. дан	
Пре подне	Друштвена, етичка и „зелена“ предузећа
После подне	Увод у друштвено предузетништво, основна начела, вредности и заговорници/це друштвеног предузетништва
Вече	Рефлексија и евалуација дана
6. дан	
Пре подне	Друштвено предузетништво и његова веза са одрживим развојем и изградњом мира
После подне	Примери добре праксе о употреби друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира
Вече	Рефлексија и евалуација дана
7. дан	
Пре подне	Ко је друштвени предузетник/друштвена предузетница?
После подне	Основна начела и вредности за дефинисање стејхолдера и заговорника/ца друштвеног предузетништва
Вече	Рефлексија и евалуација дана
8. дан	
Пре подне	Омладински рад за друштвено предузетништво – радионице и препоруке
После подне	Консултације, евалуација и затварање програма
Вече	Затварање обуке

ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОВОГ КУРИКУЛУМА И ОРГАНИЗАЦИЈУ СРОДНИХ АКТИВНОСТИ

Курикулум „Омладински рад у области друштвеног предузетништва за одрживу будућност са мање сукоба“ настао је у сврху ширења утицаја нашег пројекта на друге партнерске организације и сличне омладинске организације и организације за младе те омладинске раднике/це и едукаторе/ке активне у области друштвеног предузетништва. Његов циљ је даљи развој капацитета организација и особа које раде са младима како би могли/е да пруже подршку младима у својим локалним заједницама.

Овај курикулум је материјал за све који/е се интересују за тему друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира. Лако се примењује у различитим стварностима и може се прилагодити локалним потребама, такође може послужити и као инспирација за сличне активности.

Да би се спровела квалитетна обука оспособљавања на темељу овог курикулума и постигло жељено остварење циљева постављених у свакој од описаних сесија, потребно је осигурати квалитетно окружење за учење полазника/ца. То се постиже у неколико корака.

1. корак: Пре обуке

- Побрините се да учесници/це добију све релевантне информације у вези са њиховим учешћем (инфо пакет, образац за пријаву, сигурносне и хигијенске смернице). Саветује се да замолите учеснике/це да у пријави опишу своју мотивацију за учешће на обуци и да их одаберете на основу њихове мотивације.
- Менаџери/ке пројекта и организација које шаљу учеснике/це би требало да одрже припремне састанке са учесницима/цама. Требало би да им представе циљеве обуке, како ће она изгледати и по потреби их припремити на следећим основама – језички, културолошки или емоционално. За неке би то могао бити први пут да учествују на таквој врсти обуке, па би било добро упознати их са оквиром неформалног образовања. Уколико је потребно, учесници/це би требало да добију и одређену врсту техничке подршке (нпр. помоћ при резервацији путних карата).
- Обавестите учеснике/це о темама за истраживање или припреми пре доласка на обуку како би се осигурало несметано спровођење сесија за које је потребна претходна припрема. Учесници/це би требало да дођу на обуку са разумевањем ситуације међу младима и око друштвеног предузетништва у својим локалним заједницама и земљама како би могли/е да развијају радионице на ову тему. То такође укључује разумевање изазова са којима се суочавају омладински радници/це који/е се баве овом темом.
- Организације које шаљу учеснике/це треба да их припреме за рад и функционисање у интеркултуралном окружењу, будући да ће им бити дотупне информације о осталим организацијама и њиховим земљама, као и профилу одабраних учесника/ца.
- Учесници/це треба да донесу на обуку одређене материјале о својим организацијама или друштвеном предузетништву за међусобну размену. Уз то, организације које шаљу

учеснике/це треба да воде рачуна о томе да учесници/це имају све потребне брошуре, ажуриране информације о локалним и међународним пројектима, линкове ка веб-сајтовима и контакт информације своје организације. Уколико учесници/це то желе, саветује се да понесу локалну храну или пиће које ће поделити са осталима.

2. корак: Током обуке

- Активности планиране овим курикулумом развили су тренери/ке из задате областису за омладинске раднике/це и младе који желе да уче о друштвеном предузетништву за одрживи развој и изградњу мира, или желе да покрену друштвена предузећа. Имајте на уму разлику у нивоу знања особа у групи. Она може утицати и на целокупну групну динамику. Сходно томе слободно прилагодите сесије према потребама групе.
- Евалуација и учење важан су део сваке активности тренинга. То је такође истакнуто овим наставним планом и програмом. На почетку тренинга полазнике/це треба упознати са Јутпас (*Youthpass*) сертификатом или неким другим обликом рефлексije. Важно је да учесници/це добију дневник учења или неки други алат где могу записивати своја учења током целе недеље. Подстакните их да поставе своје циљеве учења и да размишљају о њима током целе недеље.
- Осигурајте довољно времена за свакодневну рефлексiju. Она се може радити у паровима или мањим групама како би се одговорило на различита питања (нпр. Какав вам је био овај дан? Шта сте научили/е о себи? Које сте компетенције побољшали/е? Како можете бити проактивнији/е да научите још више?). Спровођење свакодневне рефлексije зависиће од тренера/ки или менаџера/ки који/е спроводе овај курикулум, међутим, тај предуслов је кључан за квалитетно спровођење сесија.
- Узмите у обзир мере друштвеног дистанцирања, сигурности и хигијене уколико се обука спроводи у време пандемије проузроковане вирусом COVID-19.

3. корак: Након обуке

- Сам крај обуке није крај путовања за учеснике/це. Како бисте проверили утицај обуке на учеснике/це и проценили њен дугорочни учинак, саветује се да спроведете кратку евалуацију неколико месеци након обуке. Такође отворено питајте учеснике/це за предлоге и могућа побољшања спроведене активности.
- Ако се од учесника/ца захтева да спроводе било какве даље активности са младима у својим локалним заједницама, понудите им подршку у њиховој изведби и проверите њихов напредак. Саветује се да им након провере њихових активности пошаљете и образац за повратне информације.

СМЕРНИЦЕ О МЕРАМА ДРУШТВЕНОГ ДИСТАНЦИРАЊА И СИГУРНОСТИ ЗА ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ ПРОУЗРОКОВАНЕ ВИРУСОМ COVID-19

Обука је осмишљена на начин да се лако може прилагодити мерама на снази у тренутку изведбе обуке у физичком простору. Важно је учесницима/цама пре обуке истакнути мере друштвеног дистанцирања и сигурности које се примењују у земљи и месту одржавања обуке, како би знали/е шта да очекују и могли/е да се сложе са условима одржавања обуке. Саветује се да се о ситуацији комуницира са партнерским организацијама како би им се пружила подршка у процесу припреме учесника/ца пре њиховог доласка у земљу и на место одржавања обуке.

Пре изведбе обуке саветује се двострука провера стања у земљи домаћину јер се мере која Влада предложи обично мењају на недељном нивоу. Ако нове мере ступе на снагу, потребно је прилагодити логику и ток обуке у складу са њима.

ПРЕ ОБУКЕ

- Постарајте се да место одржавања може спровести мере друштвеног дистанцирања и сигурности које су на снази у време обуке, узимајући у обзир тренутну ситуацију.
- Учесницима/цама треба саветовати да остану код куће ако имају било какве симптоме инфекције вирусом COVID-19 пре обуке. Ако се током обуке појаве било какви симптоми, особа треба да остане у својој соби.
- Учесници/це и тренери/ке треба да добију сигурносне и хигијенске смернице пре обуке.

ТОКОМ ОБУКЕ

- Смернице о сигурности и хигијени треба да буду истакнуте на видљивом месту у просторији у којој се одржава обука, као и око места одржавања.
- Учесници/це треба да носе маске за лице и држе међусобну удаљеност од 2 метра.
- Учесници/це треба да перу и дезинфикују руке сваки пут када улазе у радни простор и друге садржаје.
- Учесници/це треба да имају алоцирана места у просторији.
- Тренери/ке би требало да подсећају на мере приликом појашњења одређене активности.
- Препоручује се задржавање истих радних подгрупа током целе обуке.
- Како би се смањиле шансе за контакт, саветује се спровођење сесија како у физичком тако и у онлајн простору.
- Сесије треба спроводити у мањим групама тако да свака особа има простора од по два квадратна метра.
- Сваки учесник/свака учесница би требало да добије свој сет материјала који ће користити током целе обуке.
- Тренери/ке би требало да поделе све материјале сваком учеснику/свакој учесници засебно, уместо да их преносе.
- Опрема за обуку се не сме делити између учесника/ца или тренера/ки.
- Тренери/ке би требало да упуте учеснике/це корак по корак како би осигурали друштвену дистанцу у сваком тренутку.
- Свака особа је лично одговорна за себе и поштовање свих мера.
- Проветрите радне просторије током сваке паузе, пре и после сесије.

Увод и изградња групе

Назив сесије: Увод и изградња групе

Трајање: 180 минута

Позадина:

Уводна сесија поставља темеље обуке како би цела група могла да учи, живи и ради заједно. Ово је време када се учесници и учеснице први пут сусрећу са организаторима и организаторкама, тимом, тренерима и тренеркама и једни са другима. Сви долазе из различитих земаља, партнерских организација, личних и професионалних позадина и имају различито искуство у активностима неформалног образовања које се спроводе кроз програме мобилности младих на нивоу Европске уније. Током ове сесије учесницима и учесницама се пружају најважније информације о логистици, месту одржавања обуке и смештају, исхрани и дневном распореду. Време је и да се учесници и учеснице међусобно представе, да поделе своју мотивацију за учешће на обуци те да као група започну заједнички рад на стварању темеља за учење током наредне недеље.

Сврха сесије: Општа сврха сесије је постављање темеља обуке и започињање процеса изградње групе.

Циљеви:

- представљање обуке и његове позадине, тема које ће бити обрађене, дневног распореда и тима;
- међусобно упознавање учесника и учесница;
- упознавање позадине учесница и учесника и прикупљање знања о њиховој мотивацији за учешће на обуци;
- постављање очекивања која учесници и учеснице имају од обуке и представљање начина на које би могли/е допринети обуци;
- договарање оквира правила рада током обуке;
- започињање процеса изградње групе.

Компетенције:

- вишејезичне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу;
- компетенције опште писмености;
- компетенција за културну свесност и изражавање.

Методологија:

- теорија (презентације);
- четири угла;
- причање приче;
- комплексан задатак са дискусијом;
- дискусија.

Ток сесије:

I. Званично отварање и добродошлица (10 минута)

Представник/ца координацијске организације одн. координатор/ка званично отвара обуку и укратко описује њену позадину. Представља тим и тренере/ке одговорне за програм и активности обуке. Они/е се укратко представљају.

II. Круг имена (10 минута)

Учесници и учеснице седе у кругу и позвани/е су да кажу своје име и укратко објасне како су стигли/е на обуку.

III. Упознавање – четири угла (35 минута)

Тренер/ка даје упутство да се учесници/це поделе у 4 мање групе (сваку групу чине особе из различитих земаља/заједница/организација). Свака група започиње своје путовање у једном од 4 угла у соби. Сваки угао има одређени задатак да се целокупна група међусобно упозна.

- 1. угао има картице са различитим питањима/темама које учесници/це могу одабрати и испричати нешто о себи. (Тренери/ке могу припремити властита питања или користити готове картице. Могућа питања: Одакле долазимо? Чиме се бавимо? Која је моја професионална позадина? Која је моја улога у организацији? Ко сам ја у приватном животу? Који су моји хобији? Која ми је омиљена књига? Ко ми је узор? Шта сам морао/ла напустити како бих учествовао/ла у овој обуци? итд.)
- 2. угао има коцкицу. Сваки учесник/свака учесница баца коцкицу. Број који добију на коцкици значи број фотографија са телефона које морају да поделе унутар своје групе и да испричају кратку причу о фотографијама и зашто су им важне.
- 3. угао садржи гомилу Диксит (*Dixit*) карата (или било које друге врсте карата са илустрацијама). Сваки учесник/свака учесница бира једну карту која га/је на било који начин описује. Када свака особа одабере своју карту, једно по једно показују своју карту и причају кратку причу зашто су баш њу одабрали/е.
- У 4. углу се налази папир са написаним питањем – Која је била твоја мотивација да се придружиш овој обуци? Сваки учесник/свака учесница дели своју причу.

Свака група започиње из једног угла. У том углу имају 7 минута за размену. Након 7 минута тренер/ка даје до знања да је време прошло, а подгрупе прелазе у наредни угао у смеру казаљке на сату.

IV. Програм обуке (10 минута)

Тренери/ке представљају детаљан програм обуке пред целом групом уз коришћење визуелних материјала и цртежа пре паузе.

V. Очекивања и доприноси (25 минута)

Тренер/ка наставља сесију причањем приче о особи која је стигла на обуку са очекивањима која нису била у вези са циљевима обуке те је на крају била разочарана њоме. Наглашава колико је важно имати реална очекивања која су у складу са циљевима обуке.

Тренер/ка затим позива учеснике/це да погледају Диксит карте (које се налазе у средини собе) и пронађу две карте – једну која представља њихова лична очекивања и једну која представља њихова професионална очекивања од ове обуке.

Након што су сви одабрали своје две карте, почињу да ходају по просторији и да формирају групе од по троје. Међусобно деле своја очекивања током 3 минута. Када време истекне, тренер/ка даје знак и учесници/це формирају нове тројке. Поново размењују своја очекивања, а затим поново мењају групе. Након три промене тренер/ка их позива да седну у круг.

Тренер/ка наставља да говори да је свако од учесника/ца на обуку донео/ла много искуства, знања и вештина те их пита да размисле о начинима на које би могли/е допринети обуци – за

време програма или у слободно време. Своје предлоге пишу на постит папиру са својим именом.

Свака особа укратко дели како може допринети обуци и ставља постит на заједнички флипчарт папир. Тренер/ка га качи на зид тако да остане видљив током целе недеље. Тренер/ка позива учеснике/це да преузму иницијативу и понуде другима активности којима би могли допринети, да се самоорганизују или да затраже помоћ од тренера/ки.

ПАУЗА

VI. Изградња мостова – групни задатак (80 минута)

Тренер/ка позива учеснике/це да шетају уокло и промотре људе у просторији док пролазе те да се поделе у 4 групе према годишњем добу у коме су рођени (пролеће, лето, јесен или зима). Након што свако пронађе своју групу тренер/ка тражи две групе рођене у супротним годишњим добима да направе једну велику групу. Резултат су формиране две групе за следећу вежбу.

Тренер/ка објашњава да се свака група састоји од становника које дели река. Након година расправе одлучили су да саграде мост за прелазак преко реке; једна страна града градиће једну половину моста, друга ће градити другу половину. Међутим, постоји проблем јер је готово немогуће међусобно комуницирати. Само ће једна особа из једне групе моћи да разговара са једном особом из друге групе како би се договарали/е о дизајну моста, и то у два наврата.

Свака група затим одлази у своју просторију из које је немогуће видети или чути другу групу. У просторији ће пронаћи различите врсте материјала од којих ће градити мост. Једино што знају о дизајну моста је да би требало да буде дугачак у разини до једног метра и да мора подупирати играчку аутомобила. Мораће да се договарају са другом групом о томе колико би мост требало да буде широк или висок.

Тада свака група има 5 минута да одабере свог/ју гласноговорника/цу, да подели задатке и започне посао. Након 15 минута гласноговорник/ца има 5 минута да разговара насамо са гласноговорником/цом друге групе. Они/е смеју само да разговарају, не смеју да размењују нацрте или томе слично. Након тога група има 20 минута да чује извештај гласноговорника/це, да ради на мосту и да по потреби прилагоди дизајн. Затим, гласноговорници/це имају 10 минута времена за разговор у засебној просторији. Тада започиње последњих 15 минута рада.

Када време истекне, две групе се поново окупљају и представљају свој део моста како би се мост тестирао.

Након теста са играчком учесници/це расправљају о сарадњи, како унутар свог тима, тако и са другом групом, те о томе како су задаци подељени.

Питања за размишљање и евалуацију:

- Како сте организовали/е посао?
- Јесу ли сви учествовали/е?
- Како су се одвијали преговори?
- Јесте ли се држали/е изворног дизајна или је он промењен? Зашто?
- Јесте ли приметили/е било какве проблеме у комуникацији са другом групом?

VII. Групна правила рада (10 минута)

Тренер/ка повезује претходну вежбу са потребом за постојање групних правила за заједнички рад током обуке. Тренер/ка започиње прикупљати идеје од учесника/ца и записује сва предложена правила на флипчарт. Коначна верзија договорених правила написана је на флипчарту и залепљена на зид како би била видљива током целе обуке.

Потребни материјали: картице са питањима за међусобно упознавање, Диксит карте, коцкице, различити материјали за изградњу моста (папири, картон, трака, маказе, лепак, балони итд.), флипчарт папир, фломастери.

Позадинска литература и даље читање:

- Више о задатку изградње мостова: <https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/tool/building-bridges.305/>
- Вежбе загревања, учења имена и подизања енергије (тзв. „енерџизери“): <https://www.sessionlab.com/library/energiser>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Активност међусобног упознавања, четири угла, се може прилагодити групи. Сваки угао може имати различиту тему. Главна идеја је створити топлу атмосферу за учеснике/це како би могли/е да поделе нешто о себи и уче једни о другима.
- Активност изградње мостова се може проширити у случају да остане вишак времена или се може спровести уз временски притисак како би учесници/це осетили изазов.

Размена наших стварности о друштвеном предузетништву за одрживи развој и изградњу мира у нашим заједницама и различитим програмима омладинског рада

Назив сесије: Размена наших стварности о друштвеном предузетништву за одрживи развој и изградњу мира у нашим заједницама и различитим програмима омладинског рада

Трајање: 180 минута

Позадина:

Учесници/це долазе из различитих земаља и локалних заједница које се често суочавају са прилично различитом стварношћу у смислу друштвених и економских стандарда заједнице. Будући да је друштвено предузетништво релативно нов облик пословања, различито је регулисано у различитим земљама унутар ЕУ. Неке земље су успоставиле системе подршке за друштвена предузећа, док многе још увек нису и не сматрају важним стављање додатног акцента на њега или га регулисати на неки други начин. Будући да не постоји законски оквир, не постоје ни програми за младе где се учи о друштвеном предузетништву и покретању друштвених предузећа. Ова сесија је прилика за учеснике/це да наставе да уче једни/е о другима, као и о стварностима из којих сви долазе те да размењују информације о ситуацији о друштвеном предузетништву за одрживи развој и изградњу мира кроз омладински рад.

Сврха сесије: Општа сврха сесије је међусобно информисање о локалној и националној стварности у области друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира у програмима омладинског рада.

Циљеви:

- упознавање са ситуацијом о положају НЕЕТ младих и жена у локалним заједницама;
- учење о локалним стварностима у области развоја друштвеног предузетништва и изградње мира у програмима омладинског рада;
- установљење сличности и разлика међу локалним стварностима;
- подела примера добре праксе у области омладинског рада.

Компетенције:

- вишејезичне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу;
- компетенције опште писмености;
- компетенција за културну свесност и изражавање.

Методологија:

- структурални разговор;
- групни рад;
- рад у пару;
- презентације.

Ток сесије:

I. Увод у сесију (15 минута)

Тренер/ка уводи сесију кратким позадинским освртом на различите стварности из којих долазе сви учесници и све учеснице. Свака заједница има различиту стварност у погледу друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира у програмима омладинског рада. Важно је да размеђују своја искуства једни/е са другима и да уче једни/е од других.

Задатак за учеснике/це је да у наредних сат времена воде структурални разговор о својој стварности са још 4 особе и направе попис ствари које су им заједничке и ствари које су потпуно различите. Сваки пар ће имати 15 минута за разговор.

Тренер/ка упућује учеснике/це да нацртају круг на папиру и да га поделе у 4 дела (попут часовника који показује 12:00, 15:00, 18:00, 21:00 у смеру казаљке на сату). Сваки пут ће написати име особе са којом договарају састанак.

Учесници/це имају 5 минута да обиђу просторију и договоре са киме ће разговарати у које време. Када се њихов распоред попуни, тренер/ка представља питања која сваки пар треба да прође у 15 минута разговора.

Питања:

- Каква је стварност друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира? Постоји ли? Како је то регулисано?
- Постоје ли локални/национални примери друштвених предузећа? Ако да, наведите неколико примера.
- Шта значи бити млада НЕЕТ особа у својој стварности? Како изгледа просечна недеља младе НЕЕТ особе?
- Која је улога омладинског рада и омладинских организација/организација за младе у пружању подршке младима за покретање друштвених предузећа за одрживи развој и изградњу мира?
- Какве активности и програми постоје намењени младима да уче о друштвеном предузетништву?
- Који су главни успеси, а који главни изазови?

II. Време за размену (60 минута)

Тренер/ка даје знак и сви одлазе да разговарају са првом особом са којом су заказали/е састанак. Парови се мењају након 15 минута све док не заврше све четири рунде.

III. Састанак у националним групама (15 минута)

Тренер/ка позива учеснике/це да се састану у својим националним групама и поделе са другима оно што су научили/е. Почињу израђивати постер на коме представљају оно што су научили у три категорије:

- Ствари које су нам заједничке;
- Разлике између наших стварности;

- Примери добре праксе програма омладинског рада који се спроводе/су се спроводили у нашој локалној заједници у области друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира.

ПАУЗА

IV. Наставак састанака националних група (30 минута)

Групе настављају да раде у својим националним групама након паузе и припремају визуелну презентацију за целу групу. Свака група има 5-7 минута за представљање.

V. Презентације (50 минута)

Свака група представља свој постер. Тренер/ка охрабрује остатак учесника/ца да постављају додатна питања водитељима/кама.

VI. Затварање сесије (10 минута)

Тренер/ка позива сваког учесника/сваку учесницу да каже једну реч која би описала његов/њен дан за завршетак сесије.

Потребни материјали: А4 папири, маркери, постит цедуље, флипчарт папир.

Позадинска литература и даље читање:

- Публикација Европске комисије (2020.), *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe – Comparative synthesis report*
(<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274>)
- Публикација Европске комисије (2015.), *A map of social enterprises and their eco-systems in Europe*

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Одштампајте питања за разговор или их напишите на флипчарт папир да буду видљива свима у просторији. Питања се могу прилагодити или мењати у зависности од групе која долази на тренинг.
- Било би пожељно да се учесницима/цама зада задатак пре доласка на обуку - да истраже постојеће примере друштвених предузећа у њиховим локалним заједницама или на националном нивоу.

Изградња мира и одрживи развој.

Омладински рад као покретач промене

Назив сесије: Изградња мира и одрживи развој. Омладински рад као покретач промене

Трајање: 180 минута

Позадина:

Модерна стварност, посебно у постконфликтним подручјима, доказује постојећу потрагу за начинима, решењима и алатима који помажу друштву у проналажењу пута за превенцију сукоба, изградњи одрживих заједница и избегавању расељавања младих и одлива мозга са тих подручја. Са друге стране, развијене земље суочене су са изазовима на различитим нивоима: проток избеглица и верске кризе, интеграција мањина у друштво, климатске промене и расправа о обновљивим изворима енергије итд. Они су, у природи, гране истог дрвета – циљ свих тих напора је стварање боље и одрживије будућности са мање сукоба и стварање света бољим местом за све. Те теме су предмет глобалне расправе на различитим нивоима: од Уједињених нација до средњих школа и омладинских центара.

Ову сесију је важно урадити на почетку обуке јер пружа преглед задатих тема. Након што учесници/це добију прилику да се боље упознају и поделе властите стварности на задате теме, уз помоћ ове сесије улазимо мало дубље у све концепте изградње мира и одрживог развоја и повезујемо их са омладинским радом.

Сврха сесије: Општа сврха сесије је упознавање са покретом за изградњу мира и циљевима УН-а као средством за стварање одрживе будућности са мање сукоба и разумевање улоге омладинског рада на том путу.

Циљеви:

- упознавање са различитим дефиницијама мира, мировним покретима и стратегијама изградње мира;
- представљање Глобалних циљева одрживог развоја Уједињених нација и приказ њихове повезаности са покретом за изградњу мира;
- упућивање на то како се Глобални циљеви одрживог развоја постижу уз помоћ различитих врста друштвених активности;
- разумевање улоге омладинског рада у стварању перспективе за младе кроз призму препознавања њиховог потенцијала у доприносу друштвено-корисним пројектима.

Компетенције:

- вишејезичне компетенције;
- предузетничке компетенције;
- грађанске компетенције;
- компетенција за културну свесност и изражавање;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- теорија (презентације);
- расправе;
- рефлексција;
- туш идеја;
- размена у малим групама и дискусија;
- студија случаја;
- рад у великој групи.

Ток сесије:

I. Увод у сесију уз кратки енерџајзер (5 минута)

Тренер/ка повезује ову сесију са пређашњом, представља тему и методе тренутне сесије те води кратку активност за загревање пре почетка сесије.

II. Задатак „Животни приоритети“ (20 минута)

Ово је увод у главни садржај сесије. Ова активност треба да припреми групу на главни садржај стављајући њихов фокус на заједничке вредности.

Учесници/це се позивају да напишу 15 ствари које сматрају најважнијим у животу. Могу навести примере из личног живота или властитих уверења. Имају 5 минута да размисле о овој теми. Након што заврше попис, од њих се тражи да га смање на само 5 (за овај корак имају такође 5 минута), а затим на 3.

Након завршетка вежбе, тренер пита учеснике/це да поделе какав је био осећај размишљати о овој теми, а затим прегледати попис најважнијих ствари? Шта мислите да други имају међу првих 5 или првих 10? Тренер/ка записује на белој табли најчешће споменуте вредности из топ 3 али и оне заједничке са остатка пописа. Тада водитељ/ица сесије доводи учеснике/це до спознаје заједничких вредности и како оне служе као темељ за активности УН-а.

III. Туш идеја и рад у малим групама на тему „мир у друштву“ (15 минута)

Тренер/ка учесницима/кама представља флипчарт папир са следећим питањем: „Шта је важно за разумевање мира у друштву?“. Тренер/ка затим тражи од учесника/ца да кажу прве ствари које им падну на памет у вези са питањем и на флипчарт записује сваки допринос свих учесника/ца.

Он/а затим позива учеснике/це на дискусију о резултату туша идеја у малим групама које се састоје од 3-4 особе. Задатак сваке мале групе је да осмисле једну дефиницију „мира у друштву“ и представе је у великој групи. Дефиниције ће се касније користити у даљим деловима сесије.

IV. Интерактивна презентација „Изградња мира и Глобални циљеви одрживог развоја (50 минута)

У овом делу је предвиђено да тенери/ке организују интерактивну презентацију у којој ће дати припремљени теоријски оквир и тиме олакшати интерактивно учествовање и питања учесника/ца о теорији. Учесници/це су позвани/е да слушају презентацију и праве белешке док предавач/ица представља концепте, и да буду спремни да поставе релевантна питања када тренер/ка заустави презентацију. Тренер/ка поставља тајмер на насумичан период док презентује и обраћа се учесницима/цама када време истекне.

Размишљајући о исходима туша идеја, тренер/ка даље истражује тему разумевања мира:

- Које су дефиниције мира и зашто се оне разликују?
- Шта је то изградња мира и мировни покрет?
- Које су стратегије изградње мира и како се спроводе на глобалном нивоу?

Глобални циљеви одрживог развоја УН-а (Агенда 2030.) се учесницима/цама представљају као опипљиво спровођење идеја о изградњи мира. Одрживи развој је кључ за одржавање мира и обрнуто. Одржавање мира, концепт који су одобрили Генерална скупштина и Савет безбедности УН-а, фокусира се на значај дугорочне, свеобухватне визије у свим одговорима на насилни сукоб, са циљем прекидања зачараних кругова пропадања и понављања. Многе земље у сложеним ситуацијама су прихватиле циљеве одрживог развоја као део решења проблема.

На крају теоријске презентације тренер/ка спомиње да када је реч о спровођењу на локалном нивоу, Глобални циљеви одрживог развоја не би требало да постану још један контролни попис, и да одвлаче пажњу и ресурсе од постојећих активности. Уместо тога, изазов је да се укључи Агенда 2030. у посао који обављају локалне организације; интегрисати и искористити постојеће процесе и структуре. Истакнути утицај и представити га у другачијем светлу и са вишом сврхом. Могу се навести неки примери активности на примарном нивоу, али даљи развој ове теме део је рада малих група након паузе.

ПАУЗА

V. Дискусија у великој групи и изложба „Глобални циљеви одрживог развоја и локалне стварности“ (40 минута)

Учесници/це су позвани/е да у отвореној дискусији поделе важност теме за своју професионалну ситуацију и праксу омладинског рада уопште. Тренер/ка подсећа учеснике/це и на претходне сесије на којима су делили/е своје стварности код куће. Учесници/це сада поново посећују плакате/визуелне презентације и кроз изложбу размишљају како је сваки од тих елемената повезан са циљевима УН-а и Агендом 2030.

VI. Групни рад „Повезаност омладинског рада са Глобалним циљевима одрживог развоја“ (50 минута)

Учесници/це се затим деле у групе од 5-6 особа. Свакој групи се насумице додељује неколико Глобалних циљева. Мисија се састоји из два једнака дела. Први задатак је да ускладе тренутне активности својих организација и теме обрађене у њиховом свакодневном омладинском раду са релевантним циљевима одрживог развоја. Циљ задатка је реализација тренутних активности као већ постојећих изведби циљева одрживог развоја, истицање учинка тих активности и њихово представљање у другачијем светлу више сврхе.

Други део је вежба „писање мозгом“. Истим групама сада је додељен задатак да на свом попису изнесу идеје о новим активностима и новим начинима рада на подршци циљевима одрживог развоја. Сви учесници/це добијају по један А4 папир на коме пишу неколико грубих идеја на тему задатка. Сваки папир се затим прослеђује некој другој особи, која га чита у тишини и додаје властите идеје на папир. Тај поступак се понавља све док свака особа није добила прилику да дода по нешто на сваки од папира. Тада се белешке скупљају и спремне су за расправу.

Групе се затим позивају да изнесу своје закључке у групи, пред свима. Треба да буду прецизни/е и да узму у обзир временска ограничења. Визуелни исходи презентација постављају се на зидове радног простора, на које ће се по потреби позивати у каснијој фази обуке.

Потребни материјали: А4 папири, А3 папири, флипчарт папири, постит цедуље, оловке, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Позадинска литература и даље читање:

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Peacebuilding>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Peace_movement
- <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/peace-and-security/>
- <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>
- <https://sdgs.un.org/>

- <http://www.oecd.org/dac/sustainable-development-goals.htm>
- <https://www.sdgnerland.nl/user/sdg+charter/>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- У сврху извођења ове сесије користи се вежба „Животни приоритети“ како би се учесницима/цама помогло да се отворе и усредсреде на тему пре главног дела сесије. Међутим, ова активност се може користити и за довођење групе у стање рефлексije и окретање према себи, ако је то потребно, на крају сесије.
- У случају да је број учесника/ца мали и да није могуће темељно разрадити сваки Глобални циљ током практичног рада, препоручљиво је изузети неке циљеве који су превише одређени (нпр. ЦОР 7, 9 или 15).
- У практичном задатку „повезаност омладинског рада са Глобалним циљевима одрживог развоја“, препоручљиво је размењивати Циљеве одрживог развоја између група након првог круга.

Неформално образовање и омладински рад као средство развоја компетенција код младих

Назив сесије: Неформално образовање и омладински рад као средство развоја компетенција код младих

Трајање: 180 минута

Позадина:

Неформално образовање (НФЕ) полако постаје битан део процеса целоживотног учења и сматра се једнако вредним или чак вреднијим у одређеним индустријама. Сада је препознато као саставни део обогаћивања, развоја и подршке друштвеном, личном и професионалном развоју младих и одраслих. Доступност јавног финансирања осигурала је свима једнак приступ неформалном образовању, чиме је покренуто ново поглавље у животу многих младих људи. НФЕ игра важну улогу у повећању запошљивости младих пружајући могућности за даљи развој њихових компетенција које се надопуњују њиховим формалним образовањем или нуди могућност за потпуну промену професије. Неформално учење се обично одвија кроз активности омладинског рада, а младима може пружити подстицајно окружење за учење, чиме они/е задовољавају своје потребе за учењем и развијају компетенције. Учесници/це ће научити о неформалном образовању и активностима омладинског рада како би касније разумели/е како да интегришу предузетничко учење друштвеног предузетништва у активности својих организација.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је подизање свести о улози неформалног образовања и омладинског рада у развоју компетенција код младих.

Циљеви:

- разумевање разлике између формалног, неформалног и информалног образовања;
- учење о неформалном образовању и његових седам принципа;
- разумевање важности размишљања о наученом;
- истраживање улоге омладинских радника и радница у развоју компетенција код младих кроз неформално образовање;
- разумевање како развијати компетенције из Јутпас потврде у оквиру програма Еразмус+ и неформалног образовања уопште.

Компетенције:

- вишејезичне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу;
- компетенције опште писмености;
- компетенција за културну свесност и изражавање.

Методологија:

- тиш идеја;
- теорија;
- визуелна презентација;
- рад у пару;
- презентације;
- групни рад.

Ток сесије:

I. Шта је учење? (15 минута)

Тренер/ка започиње сесију питањем за учеснике/це шта је за њих учење. Записује одговоре на флипчарт папир око речи „УЧЕЊЕ“.

Тренер/ка поставља додатна питања попут:

- Како можемо учити?
- У којим ситуацијама можемо учити?
- Где се догађа учење?
- Које методе учења су делотворне?

II. Неформално образовање и његових седам принципа (30 минута)

Тренер/ка наставља повезивањем онога што су учесници/це поделили/е о учењу. Учење се може догодити у различитим контекстима и помоћу различитих метода.

Тренер/ка даје више информација о разлици између формалног, неформалног и информалног образовања и њиховим главним карактеристикама:

- Формално образовање – усмерено на знање и садржај; догађа се унутар формалне образовне установе; ученици/е добијају званично признање у облику дипломе за степен завршеног образовања; однос између предавача/чица и ученика/ница је хијерархијски; обавезно је до одређеног степена.
- Неформално образовање – усмерено на целоживотно учење које се догађа кроз искуство; полазник/ца сам/а изграђује властито искуство; темељи се на потребама за учењем и усредсређено је на учење; догађа се у одређеном временском периоду; полазник/ца добија потврду након завршетка програма; добровољно је.
- Информално образовање – усредсређено на ученика/цу и процес, то је учење кроз приступ који је вишедимензионалан и догађа се током живота.

Након објашњења три врсте образовања, тренер/ка пушта видео који додатно појашњава неформално образовање и његових седам принципа:

<https://www.youtube.com/watch?v=dPANb53ojME>

Тренер/ка затим позива учеснике/це да поделе своје главне тачке учења и замоли их да на попис додају још начела неформалног образовања на основу властитог искуства.

III. Мој пут учења (45 минута)

Тренер/ка наставља сесију говорећи колико је важно препознати и размислити о учењу, што је једна од главних карактеристика неформалног образовања. Позива учеснике/це да размисле о свом путу учења до овог тренутка.

Свака особа узима А3 папир и различите маркере како би нацртала свој лични пут учења. Задатак је да визуализују своје учење у облику цртежа (нпр. карта, пут, река итд.). Треба да наведу све важне ствари које су научили кроз формално, неформално и информално образовање, своје успехе и неуспехе, животне успоне и падове итд.

Након 25-30 минута, тренер/ка позива учеснике/це да седну у круг и кажу 1-2 реченице о свом путу учења.

ПАУЗА

IV. Разговор кроз шетњу (30 минута)

Сесија се наставља након паузе. Тренер/ка објашњава да ће након рефлексije о сопственом искуству учења стати у ципеле младе особе и омладинског радника/це како би подржали учење младе жене одн. младог мушкарца.

Свака особа креће својим путем учења и проналази другу особу са којом ће радити. У сваком пару једна особа треба да одлучи да ли жели да буде А или Б особа. А особе ће у првом кругу бити у улози младе особе, а Б особе у улози омладинског/е радника/це.

У првом кругу, млада особа (А) размишља о свом учењу, док омладински/а радник/ца поставља питања која наводе на размишљање. Примери питања могу бити следећи:

- Које је лично/професионално учење било најважније за тебе на твом путу учења?
- Шта и ко ти је помогло/помогао у том процесу?
- Какав је утицај то учење имало на тебе и твој живот?
- Које је емоције извукло на површину?
- Каква си особа био/била након тог учења? Шта се променило у теби?
- Какав је утицај то учење имало на људе око тебе?

Особа А бира друго искуство учења, а особа Б наставља да поставља иста питања и за друго искуство. Улоге се мењају након 15 минута, а пар понавља исти поступак у различитим улогама.

V. Улога омладинског рада у развоју компетенција младих (10 минута)

Учесници/це остају у истим паровима и размишљају о улози омладинског рада и омладинског радника/це у развоју компетенција код младих, посебно НЕЕТ младих и НЕЕТ жена. Претходна вежба је само један од начина да се то подржи.

Када запишу све улоге, тренер/ка их позива да формирају 8 мањих група како би наставили/е са последњим делом сесије – откривајући начине како развити Јутпас компетенције у оквиру програма Еразмус+ и неформалног образовања уопште.

VI. Подршка младима у развоју компетенција кроз омладински рад (40 минута)

Тренер/ка започиње представљањем Јутпаса као алата за рефлексiju и алата за признавање компетенција. Сви учесници/све учеснице Еразмус+ активности имају право на Јутпас потврду о учешћу. Имајући у виду Јутпас компетенције, потребно је створити контекст за учеснике/це да развијају или унапреде сваку од наведених компетенција.

Тренер/ка представља 8 кључних компетенција и укратко их објашњава:

- вишејезичне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу;
- грађанске компетенције;
- предузетничке компетенције;
- компетенција за културну свесност и изражавање;
- дигиталне компетенције;
- математичке компетенције и компетенције у науци, технологији и инжењерингу;
- компетенције опште писмености.

Свака мала група полази од једне кључне компетенције. Њихов задатак је да размисле о свим начинима на које омладински рад може подржати младе у развоју одређене компетенције (нпр. грађанске компетенције) и записати своје идеје.

Свака група ради на једној компетенцији 5 минута, а затим се групе мењају и настављају да се мењају 3 или 4 круга, зависно од времена. Свакак група додаје даље идеје на сваки од флипчарта.

VII. Презентације и затварање (10 минута)

Свака група узима једну компетенцију и укратко представља све идеје како омладински рад може подржати младе у развоју Јутпас компетенција.

Потребни материјали: лаптоп, пројектор, А3 папири, материјали са питањима за релфeksiју, флипчарт папири са Јутпас компетенцијама (по једна компетенција на сваком папиру), маркери.

Позадинска литература и даље читање:

- Извештај експертске групе о Развоју креативног и иновативног потенцијала младих кроз неформално учење на начине који су важни за запошљивост (2014.), *Developing the creative and innovative potential of young people through non-formal learning in ways that are relevant to employability*, Европска комисија:
http://ec.europa.eu/assets/eac/youth/news/2014/documents/report-creative-potential_en.pdf
- Развој и признавање омладинског рада и неформалног образовања:
<https://www.salto-youth.net/rc/training-and-cooperation/recognition/>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Препоручује се да окачите све материјале које учесници/це израде на радионици на зидове радне просторије.
- Уколико је то могуће, део сесије „Разговор кроз шетњу“ урадите напољу, тако да сваки пар има довољно простора и приватности за разговор. Међутим, побрините се да сви остану довољно близу да чују када треба да замене улоге.
- Припремите папире са компетенцијама унапред, одштампајте их или их испишите руком, тако да се могу ставити на зид и остану видљиви током целе обуке.

Предузетничко учење – начин да се обогати омладински рад

Назив сесије: Предузетничко учење – начин да се обогати омладински рад

Трајање: 180 минута

Позадина:

Предузетничко учење је дуги низ година доживљавано као нешто контрадикторно подручју омладинског рада. У данашње време, предузетничко учење постало је важан део омладинског рада као начин оснаживања младих за покретање иницијатива, развијање пројеката, претварање идеја у предузетничке активности, развијање вештина пожељних на тржишту рада или за развој самосталних предузећа. Предузетничко учење може подржати младе да се развијају као трансформатори/ке друштва и стварају нове вредности у пословном свету, посебно како би били/е опремљени/е за предузетништво новог доба. Тај процес учења се одвија на подручју неформалног образовања, које је медиј кроз који омладински радници и омладинске раднице допиру до младих. Након истраживања подручја неформалног образовања и улоге омладинских радника и радница у њему, учесници/це ће заронити дубље у специфичности предузетничког учења и начина како се оно може искористити за обогаћење активности и програма омладинског рада. Тема предузетничког учења ће касније послужити као темељ омладинским радницима/цама за подршку развоја компетенција младих које су потребне за предузетништво новог доба, као и за развој предузетничке интелигенције и предузетничког размишљања.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је учење о предузетничком учењу и како се оно може применити у активностима омладинског рада.

Циљеви:

- учење о предузетничком учењу;
- истраживање *EntreComp* оквира компетенција и његових области;
- дискусија о улози омладинског рада у предузетничком учењу и како их међусобно интегрисати;
- откривање подручја у којима је организацијама потребна подршка када је реч о спровођењу предузетничког учења у активностима за младе.

Компетенције:

- вишејезичне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу;
- предузетничке компетенције;
- компетенције опште писмености.

Методологија:

- интерактивне презентације;
- видео;
- групни рад;
- ходајућа дискусија;
- туш идеја;
- презентације пред групом.

Ток сесије:

I. Увод у предузетничко учење (20 минута)

Тренер/ка започиње сесију представљањем концепта предузетничког учења. Дефиниција је много. Ево једне из извештаја о истраживању „Узети будућност у своје руке“ (*Taking the future into their own hands*):

- **Предузетничко учење (*entrepreneurial learning, EL*)** је процес у којем појединац/појединка (млада особа) усваја предузетничке компетенције.
- Може се одвијати у различитим окруживањима (формално, неформално или информално учење).

Тренер/ка позива учеснике/це да поделе своју перспективу о предузетничком учењу и због чега је важно развијати ту компетенцију код младих.

Наставља са изјавом да многим земљама још увек недостаје стратегија о томе како интегрисати предузетничко учење у формално и неформално образовање, будући да није било одн. још увек није јасно које би компетенције предузетник/ца требало да поседује. Као резултат тога спроведено је истраживање и предложен је оквир компетенција *EntreComp* (Европски оквир за предузетничке компетенције).

II. Истраживање области Европског оквира за предузетничке компетенције (40 минута)

Сесија се наставља кратким видео записом о *EntreComp*-у, како и због чега је израђен::

<https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-163141?&lg=OR>

Тренер/ка наставља представљањем три главне области компетенција на које је подељен *EntreComp*. Све три области су међусобно повезане и испреплетане, а свака се састоји од 5 компетенција које заједно чине темеље предузетништва као компетенције. Као резултат, модел предлаже укупно 442 исхода учења.

Области компетенција и пратеће компетенције:

- **Област идеја и могућности** која обухвата уочавање прилика; креативност; визију; вредновање идеја; етичко и одрживо размишљање;
- **Област ресурса** која обухвата мотивацију и истрајност; самосвесност и самоефикасност; финансијску и економску писменост; мобилизацију ресурса;
- **Област деловања** која обухвата учење кроз искуство; рад са другима; планирање и управљање; преузимање иницијативе; суочавање са двосмисленошћу, неизвесношћу и ризиком.

Учесници/це се позивају да се поделе у 3 групе мешовитих националности. Свака група добија материјале са једном области компетенција. Свака група треба да истражи област компетенција која им је додељена, сажме кључне тачке сваке области и пратеће компетенције.

У својим групама учесници/це такође размишљају како се те компетенције могу развити кроз омладински рад.

Групе сумирају своја открића на папиру и спремају презентацију за остатак учесника/ца.

III. *EntreComp* презентације (30 минута)

Групе представљају области компетенција и идеје за њихов развој кроз омладински рад.

Након сваке презентације тренер/ка позива остале учеснике/це да додају још идеја о томе како развити компетенције у одређеној области *EntreComp*-а кроз активности и програме за младе.

ПАУЗА

IV. Хоџајућа дискусија о предузетничком учењу у омладинском раду (45 минута)

Након паузе наставља се сесија о предузетничком учењу. Истражујући *EntreComp* оквир, учесници/це су добили прилику да виде да млада особа мора да развије многе компетенције да би била предузетник/ца, или барем бити свесна потребе да их развије како би могла да потражи помоћ или подршку експерата/киња у тој области.

Тренер/ка наставља говорећи да је за подршку младима у покретању свог посла потребна сарадња између формалног и неформалног образовања, као и укључивање разних других стејкхолдера на локалном и националном нивоу.

У првом делу сесије размениће своја искуства и научити једни/е од других о предузетничком учењу у омладинском раду те предложити решења за конкретне проблеме. Радиће у паровима. У сваком кругу ће одабрати новог партнера/нову партнерку и добити ново питање за расправу. Њихов задатак је да хоџају и разговарају о питању у задатом времену од 5 минута по рунди.

Након објашњења процеса учесници/це хоџају уокло и бирају свог првог саговорника/своју прву саговорницу. Тренер/ка им говори да не хоџају предалеко како би могли/е чути када прође 5 минута. Када су формиран први парови, тренер/ка им поставља прво питање, а касније и сва остала питања док се буду мењали/е.

Питања укључују:

- У шта сам већ укључен/а, а да промовише предузетничко учење међу младима?
- Како можемо допринети/шта још можемо учинити као омладински/е радници/е да створимо контекст учења за младе да развијају предузетничке компетенције и начин размишљања?
- Како формално и неформално образовање могу сарађивати у корист младих да би се подржало предузетничко учење?
- Какав утицај предузетничко учење има на младе и њихове локалне заједнице?
- Са којим се препрекама можемо суочити приликом спровођења активности предузетничког учења кроз омладински рад?
- Који ресурси/какав вид помоћи нам је потребан?
- Који примери добре праксе (пројекти, активности, програми омладинског рада) већ постоје, а да промовишу развој предузетничког учења међу младима?

V. Чија подршка је потребна омладинским радницима и радницама у спровођењу активности предузетничког учења? (35 минута)

Након вежбе шетње и разговора, тренер/ка позива учеснике/це да се окупе у своје националне групе. Након размене искустава са другим учесницима/цама следећи корак је идентификација експертизе коју већ имају и утврђивање компетенција које захтевају екстерну подршку и укључивање других стејкхолдера. Свака група записује три ствари у облику табеле. Узимајући у обзир *EntreComp* оквир, њихову експертизу као омладинских радника и радница и стручност организација у којима су активни, учесници/це треба да размисле о следећем:

Компетенције које смо ми и организација већ развили и које могу лако подржати младе у њиховом развоју.	Компетенције које ми и организација још нисмо развили, али можемо уложити ресурсе како бисмо проширили своју експертизу за подржавање младих.	Компетенције које ми и организација нисмо развили, не планирамо то у будућности и потребна нам је екстерна помоћ. Ко нам у томе може помоћи?

VI. Презентације потенцијалних стејкхолдера/особа за подршку (15 минута)

Свака група дели пред целом групом резултате своје последње колоне – ко им може пружити подршку у спровођењу предузетничких активности за образовање младих.

Тренер/ка на једном флипчарт папиру записује све потенцијалне стејкхолдере које су предложиле све групе.

Потребни материјали: Одштампани *EntreComp* материјали – област једне компетенције по групи, флипчарт папири, маркери, лаптоп, пројектор.

Позадинска литература и даље читање:

- Више о *EntreComp* оквиру (Bacigalupo, Kampylis, Punie, & Van den Brande, 2016): <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>
- Frøhlich Hougaard, Karsten, et. al, 2017. *Taking the future into their own hands: Youth work and entrepreneurial learning*. Европска комисија; доступно на: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8f5910d8-6b64-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en>
- Maria-Carmen Pantea (Ed.) 2014. *Young People, Entrepreneurship and Non-Formal Learning: A Work in Progress*. САЛТО ресурсни центар за учешће младих, доступно на: <https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1440&context=intl>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- *EntreComp* оквир је прилично обиман и садржи мноштво поткатегорија и компетенција. Процените колико је важно да група детаљно обради све. Ако има довољно времена, препоручује се детаљно истраживање свих области компетенција.

Предузетништво новог доба и његов значај за омладинске раднике/раднице и едукаторе/едукаторке

Назив сесије: Предузетништво новог доба и његов значај за омладинске раднике/раднице и едукаторе/едукаторке

Трајање: 180 минута

Позадина:

Начин пословања увелико се променио у целом свету услед различитих фактора, на пример: развој технологије, ИКТ, приступ ресурсима, дистрибуција добара, међународна и дигитална сарадња, различити канали комуникације итд. Предузетништво се полако мења од индивидуалистичког, оног које је у потрази за могућностима без обзира на последице, које је утемељено на финансијским вредностима и искоришћавању ресурса, подстакнуто дугом према „предузетништву новог доба“. Значи да се темељи на вођству индивидуалног тима, изградњи мрежа и заједница, друштвеној повезаности и укључивању, бивању етички одговорним/ом и осетљивим/ом на очување и поновну употребу ресурса. Покреће га стварање вредности утемељеним на економској и еколошкој одрживости, а вођено је односима, сарадњом и интуицијом. Да би били оспособљени/е за рад у предузећима новог доба, омладински радници и раднице треба да подрже младе у развоју предузетничких компетенција кроз предузетничке активности, програме и пројекте за развијање предузетничког начина размишљања који ће бити вођен вредностима предузетништва новог доба и који ће као резултат довести до покретања друштвених предузећа која доприносе одрживој будућности са мање сукоба.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је истраживање концепта предузетништва новог доба и његовог значаја за омладинске раднике/це и едукаторе/ке.

Циљеви:

- разумевање како промене кроз време утичу на предузетништво;
- приказ властитог разумевања новог доба у различитим аспектима живота;
- разумевање концепта предузетништва новог доба и његових главних карактеристика;
- расправљање о томе шта предузетништво новог доба значи за омладинске раднике/раднице и едукаторе/ке.

Компетенције:

- вишејезичне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу;
- предузетничке компетенције;
- компетенција за културну свесност и изражавање.

Методологија:

- игра улога;
- групни рад;
- олуја идеја;
- видео;
- светски кафе (*world café*);
- теорија.

Ток сесије:

I. Временска капсула (20 минута)

Тренер/ка уводи сесију говорећи како се свет у којем живимо неизмерно променио у последњих 10-50 година. Те промене су међусобно повезане и на неки начин утичу једна на другу.

Учесници/це треба да формирају 4-6 мањих група у којима ће реализовати кратку игру улога у два дела у вези са одређеном темом. Први део њихове представе треба да представи тему ПРЕ (у прошлости), а други део тему САДА. Свака група у тајности бира један папирић са темом, без показивања осталим групама. За припрему имају 15 минута. Сви учесници/це треба да учествују у краткој игри улога која ће трајати до једног минута.

Теме написане на цедуљама су: ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ, КОМУНИКАЦИЈА, ТЕХНОЛОГИЈА, ОБРАЗОВАЊЕ, ЗДРАВЉЕ и РАДНИ ЖИВОТ.

Групе на располагању имају све доступне ресурсе за припрему представе која приказује верзију ПРЕ и верзију САДА на исту тему.

II. Временска капсула – време за изведбу (20 минута)

Групе изводе своје представе. Остале групе погађају представљену тему. Након сваке представе тренер/ка пита све учеснике/це да прокоментаришу одређену тему која је била представљена. Тренер/ка поставља следеће питање и записује одговоре учесника/ца на флипчарт:

- Које су се нове ствари појавиле у свету/шта се променило/шта је развијено?

Након што све групе прикажу своју представу, остали учесници/це деле своја размишљања о променама које су се десиле у свету дотичући се тема друштвеног живота, комуникације, технологије, образовања, здравља и радног живота.

III. Шта је то предузетништво новог доба? (35 минута)

Тренер/ка наставља сесију питањем како промене које су се догодиле у друштву утичу на област предузетништва уопште:

- Како промене широм света утичу на наше пословање?
- Како радимо?
- Како су организована предузећа?
- Како покрећемо посао?

Учесници/це размишљају наглас, а тренер/ка записује њихове идеје на флипчарт.

Након тога учесници/це гледају видео о основним тачкама које предузетници/це треба да имају у виду у предузетништву новог доба. Њихов задатак је да записују кључне тачке које говорник предлаже.

The New Era of Entrepreneurship: SUCCESS Live Speech:

<https://www.youtube.com/watch?v=2gre6ba-8x8>

Тренер/ка додаје неке информације о **предузетништву новог доба** – оно се темељи на индивидуално-тимском вођству; умрежено је и колективистичко; окренуто је друштву и инклузивно је; етички је одговорно; осетљиво је на коришћење ресурса; за циљ има стварање

више вредности; економски и еколошки је одрживо; темељи се на тзв. женским вредностима у односима, темељи се сарадњи и интуицији.

IV. Основе предузетништва новог доба (15 минута)

Након видеа, учесници/це се деле у 5 група и на основу информација о предузетништву новог доба које су управо прикупили договарају се око 5 ствари које су кључне за изградњу младих предузетника/ца који/е су успешни у предузетништву новог доба.

Свака група укратко износи своје закључке пре паузе.

ПАУЗА

V. World Café: Шта предузетништво новог доба значи за едукаторе/ке и омладинске раднике и раднице (50 минута)

Како би разумели шта предузетништво новог доба значи за едукаторе/ке и омладинске раднике/це, учесници/це се деле у 4 групе. Свака група почиње седањем за један од 4 стола у просторији на коме се налази флипчарт папир са одређеним питањем.

Свака група има 10 минута да дискутује о питању и запише своје главне закључке. Након 10 минута пребацују се за наредни сто и разговарају о следећем питању, све док се не врате на питање/за сто од којег су кренули/е. Теме и питања о којима треба да дискутују и да пронађу одговор су:

- Како ми као едукатори/ке и омладински радници/це можемо подржати младе у развоју вештина битних за успех у предузетништву и економији новог доба? Које компетенције су нам потребне?
- Шта предузетништво новог доба значи за омладински рад?
- Какве би програме/пројекте/активности локалне организације/омладински радници и раднице/едукатори и едукаторке требало да понуде младима како би их припремили/е за предузетништво новог доба?
- Како се предузетничко учење и предузетништво новог доба повезују да подрже младе који желе да покрену друштвена предузећа за одрживу будућност са мање сукоба?

VI. World Café презентација резултата: Шта предузетништво новог доба значи за едукатор/ке и омладинске раднике/це? (30 минута)

Након тога, када се свака група врати на почетну тачку, треба да прођу кроз оно што су остале групе записале и припреме кратку презентацију дугу 5-7 минута.

Све групе представљају најважније тачке записане у вези са њиховим питањима.

VII. Рунда затварања сесије (10 минута)

Потребни материјали: лаптоп, пројектор, флипчарт папир, маркери, 4 стола са столицама.

Позадинска литература и даље читање:

- Више о предузетничком учењу и предузетништву новог доба:
<https://www.slideshare.net/ZoneGlyndwr/entrepreneurial-learning-david-rae>
- Више о предузетништву новог доба:
<https://highereducationplus.com/entrepreneurship-a-new-era/>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Подстакните учеснике/це да буду што креативнији/е током задатка игре улога и да сви учествују у свим деловима процеса.
- За време *world café*-а ротирајте групе у смеру казаљке на сату након 10 минута, док све групе не посете све столове и врате се на онај одакле су започеле.

Развој предузетничке интелигенције и предузетничког начина размишљања код младих у нашим заједницама

Назив сесије: Развој предузетничке интелигенције и предузетничког начина размишљања код младих у нашим заједницама

Tрајање: 180 минута

Позадина:

Као што је истакнуто у претходним сесијама, предузетништво новог доба од предузетника/ца захтева развијање различитих компетенција да би постали/е успешни у свом послу. Још једна важна тачка на путу постанка успешним предузетником је развој предузетничке интелигенције и начина размишљања. Предузетничке активности учења које се спроводе са младима у локалним заједницама могу подржати младе да развију предузетничку интелигенцију и начин размишљања како би могли да препознају могућности и претворе их у предузетничке активности које решавају друштвена питања за добробит целе заједнице. Према Алану Бонсалу и Моу Оладапоу, уобичајени знакови да је особа развила своју предузетничку интелигенцију укључују: визију, страст, бренд, емоционалну интелигенцију, креативност, снажљивост, усмереност на решење, искоришћавање прилика, проактивност, преговарање и управљање временом. Уз то, Мрежа за подучавање о предузетништву (*Network for Teaching Entrepreneurship, NFTE*) описала је предузетничко размишљање као начин на који предузетник размишља и делује. То је сет карактеристика, понашања и вештина које покрећу акцију. Осам основних домена предузетничког размишљања су: усмереност према будућности, помиреност са ризиком, препознавање прилика, иницијатива и самопоуздање, комуникација и сарадња, креативност и иновативност, критичко размишљање и решавање проблема, флексибилност и прилагодљивост. Након што су истражили теме предузетничког учења и предузетништва новог доба, учесници/це настављају обуку продубљивањем знања о томе како развити предузетничку интелигенцију и начин размишљања међу младима, које ће се касније повезати са покретањем друштвених, етичких и тзв. „зелених“ предузећа као увод у друштвено предузетништво.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је подизање свести о важности развијања предузетничке интелигенције и размишљања код младих као темеља за друштвено предузетништво за одрживу будућност са мање сукоба.

Циљеви:

- упознавање аспеката предузетничке интелигенције;
- упознавање аспеката предузетничког начина размишљања;
- размишљање о степену развијености властите предузетничке интелигенције и размишљања;
- истраживање о начинима развијања предузетничке интелигенције и начина размишљања међу младима;
- подела и размена алата и активности које подржавају развој предузетничке интелигенције и размишљања међу младима.

Компетенције:

- предузетничке компетенције;
- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- покретна скала;
- туш идеја;
- рад у пару;
- израда алата;
- сајам алата;
- размена у групи.

Ток сесије:**I. Покретна скала о предузетничком начину размишљања и интелигенцији (30 минута)**

Тренер/ка уводи сесију говорећи како предузетничке компетенције често нису довољне да би неко био/ла успешан/на предузетник/ца. Успех и одрживост предузећа често су резултат многих фактора, укључујући предузетничко размишљање и предузетничку интелигенцију предузетника/це. Да би подржали младе у развоју властитог предузетничког размишљања и интелигенције, учесници/це ће истражити сопствено разумевање истог и како се они могу развити у младима.

Тренер/ка објашњава концепт покретне скале и показује у простору где је 1, а где 10. Број 1 означава веома низак, а број 10 веома висок развој сваког аспекта предузетничког размишљања и интелигенције.

Тренер/ка чита изјаве у вези са аспектима предузетничког размишљања и интелигенције. Учесници/це се постављају на лествици од 1 до 10, у складу са тренутним властитим степеном развоја за сваку од изјава. Тренер/ка може затражити од сваког/е од њих да поделе зашто стоје на одређеној тачки на скали.

Изјаве су следеће:

- Пријатно ми је када ризикујем.
- Иновативна сам особа.
- Усмерен/а сам на решење.
- Лако се прилагођавам новим окружењима и ситуацијама.
- Лако препознајем могућности.
- Спроводим идеје у дело.
- Преузимам иницијативу.
- Отворен/а сам за ширење својих видика.
- Дobar/ра сам у визуализацији будућности.
- Постављам циљеве и остварујем их.
- Пријатно ми је да комуницирам са другима.
- Тражим помоћ када нешто не знам.
- Оријентисан/а сам ка будућности.
- Лако сарађујем са другима.

II. Аспекти предузетничког начина размишљања и интелигенције (20 минута)

Тренер/ка тражи од учесника/ца да донесу закључке о главним аспектима предузетничког начина размишљања и интелигенције. Тренер/ка записује њихове идеје на флипчарту.

Он/а затим додаје више информација о аспектима оба: предузетничког размишљања и интелигенције:

- Аспекти предузетничке интелигенције (према Алану Бонсалу и Моу Оладапоу): визија, страст, бренд, емоционална интелигенција, креативност, снажљивост, усмереност на решење, искоришћавање прилика, проактивност, преговарање и управљање временом.
- Осам основних домена предузетничког размишљања (према Мрежи за подучавање о предузетништву): усмереност према будућности, помиреноост са ризиком, препознавање прилика, иницијатива и самопоуздање, комуникација и сарадња, креативност и иновативност, критичко размишљање и решавање проблема, флексибилност и прилагодљивост.

III. Како развити предузетнички начин размишљања и интелигенцију код младих (15 минута)

Како би истражили/е начине за развијање предузетничког размишљања и интелигенције међу младима као темељ друштвеног предузетништва за одрживу будућност са мање скоба, тренер/ка уводи овај део сесије.

Она/а објашњава следећи изазов. Како би разменили своје знање и презентовали алате/активности које подржавају развој предузетничког размишљања и интелигенције код младих, учесници/це су позвани да формирају парове. Сваки пар бира један постит папирџ који садржи један аспект предузетничког начина размишљања и интелигенције (визија, страст, бренд, емоционална интелигенција, креативност, снажљивост, оријентација на решење, искоришћавање прилика, проактивност, преговарање, управљање временом, усмереност на будућност, помиреноост са ризиком, препознавање прилика, иницијатива и ослањање на себе, комуникација и сарадња, креативност и иновације, критичко размишљање и решавање проблема, флексибилност и прилагодљивост).

Задатак парова је да поделе један алат/активност који/а за циљ има развијање специфичног аспекта предузетничког начина размишљања или интелигенције, у вези са темом која стоји на постит папирџу који су одабрали. Алат или активност могу бити адаптација/модификација неке друге активности или је могу осмислити испочетка.

Морају дефинисати следеће: назив алата/активности, обрађену тему, циљ алата/активности, потребне материјале и кораке како се алат/активност спроводи. Сви ови елементи треба да буду написани на флипчарт папиру који ће се користити касније током презентације. Уколико је могуће, било би добро и да демонстрирају алат.

IV. Развијање активности (25 минута)

Учесници/це имају времена до паузе да раде на својим алатима/активностима и да припреме све што треба.

ПАУЗА

V. Организација сајма алата/активности (15 минута)

Након паузе учесници/це имају 10 минута да своје активности прикажу визуелно на папиру.

Тренер/ка затим објашњава да ће им бити доступна 3 временска термина за презентацију алата/активности. Паралелно ће се одржавати више презентација.

VI. Сајам алата/активности (60 минута)

Тренер/ка нуди три временска термина у трајању од 15 минута, а сваки пар бира када ће представити своју идеју и где. У сваком кругу 5-6 парова истовремено представља своје алате/активности.

Након што се договори логистика, може се почети са првим кругом презентација. Учесници/це који презентују остају на својим позицијама, док остали/е обилазе како би чули и видели презентације и прикупили идеје. Допуштено им је да постављају питања и да комуницирају са онима који/е представљају.

Током излагања учесници/це могу да изаберу да ли ће само описати алате или ће их демонстрирати.

Почиње први круг излагања. Након 15 минута следи пауза од 5 минута како би се излагачи/це променили и поставили своје презентације. Сајам се наставља другом и трећом рундом са паузом од 5 минута између њих.

VII. Размена искуства у групи (15 минута)

Учесници/це се враћају у велики круг. Тренер/ка их прво пита да размисле о искуству и поделе како им је било роком припреме и представљања алата и активности.

Након тога тренер/ка позива учеснике/це да поделе какво им је било искуство из перспективе посетилаца/тељки сајма алата/активности.

Потребни материјали: постит цедуље са темама, флипчарт папири, празне постит цедуље, додатни материјали које би учесницима/цама могли да затребају за сајам алата/активности.

Позадинска литература и даље читање:

- Предузетнички начин размишљања (NFTE): <https://www.nfte.com/why-entrepreneurship/>
- Како рамишљају успешни предузетници/це: <https://www.youtube.com/watch?v=bV1bQ8oxc8k>
- Како нас предузетнички начин размишљања може променити: <https://www.youtube.com/watch?v=SjLhFdxnPJc>
- Студија случаја Алана Бонсала о 4 принципа предузетничке интелигенције: <https://www.businessacumen.biz/news-research-and-books/569-entrepreneurial-intelligence-develop-the-four-pillars>
- Студија случаја Моа Оландапоа о 9 знакова предузетничке интелигенције: <https://www.slideshare.net/MOoladapao/developing-entrepreneurial-intelligence-64558393>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Постоје многи аспекти предузетничког размишљања и развоја интелигенције. Будући да учесници/це имају различита искуства у различитим аспектима, подстакните их да смисле што више примера/алата за међусобну размену знања и инспирацију.
- Сајам алата/активности може да се организује на креативнији начин и да буде његова права симулација ако време и ресурси то дозволе. Учесници/це га могу организовати самостално.

Друштвена, етичка и „зелена“ предузећа

Назив сесије: Друштвена, етичка и „зелена“ предузећа

Трајање: 180 минута

Позадина:

Како се економија мења у складу са глобалним променама, тако је све више и више свести о важности одрживости и решавања друштвених проблема, свести о томе како се ресурси користе и какав је утицај пословања на животну средину; све је више нових предузећа која се називају друштвеним, етичким и зеленим. Те врсте предузећа полако граде различите радне стандарде и принципе имајући у виду одрживост која води у будућност са мање сукоба. Бити само предузетник/ца и имати све предузетничке компетенције, начин размишљања и интелигенцију више није довољно. Предузетник/ца мора унапред да се припреми и да познаје друштвени и еколошки утицај који ће имати његово/њено пословање. Ова сесија је наставак претходне сесије и у њој прелазимо са унутрашњих компетенција и способности предузетника/ца на спољашњи утицај који предузеће може имати и како би то могло да изгледа имајући у виду друштвене, етичке и еколошке последице.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је учење о друштвеним, етичким и тзв. зеленим предузећима.

Циљеви:

- подизање свести о значају ослушкивања потреба локалних заједница пре покретања предузећа;
- истраживање облика друштвених, етичких и зелених предузећа;
- дефинисање основних вредности и потреба на које друштвена, етичка и зелена предузећа треба да се фокусирају;
- развијање портфолија друштвеног, етичког и зеленог предузећа.

Компетенције:

- предузетничке компетенције;
- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- дигиталне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- видео;
- истраживачки задатак;
- групни изазов;
- развој портфолија предузећа;
- презентације – формат отворених врата.

Ток сесије:

I. Увод (5 минута)

Тренер/ка представља сесију говорећи о томе како је срж предузећа новог доба – друштвених, етичких и зелених – ослушкивање потреба друштва и животне средине. Да би сазнали/е више о томе како то да учине и да подрже младе предузетнике/це који/е тек започињу своје пословање, погледаће ТЕД говор (TED Talk) предузетника који помаже младим људима да покрену своја предузећа.

II. Видео: *Want to help someone? Shut up and listen!* (35 минута)

Тренер/ка пушта видео *Want to help someone? Shut up and listen!* („Желиш да помогнеш некоме? Ђути и слушај!“) предузетника Ернеста Сиролија:

<https://www.youtube.com/watch?v=chXsLtHqfdM&t=3s>

Учесници/це записују кључне тачке учења из видеа који може бити користан за тему друштвених, етичких и зелених предузећа. Касније их тренер/ка пита да поделе оно што су научили из видеа.

III. Истраживање о друштвеним, етичким и зеленим предузећима (30 минута)

Тренер/ка наставља сесију говорећи о томе како су друштвена, етичка и зелена предузећа још увек прилично нов и свеж облик пословања, па о њима не постоји много података.

Учесници/це треба да формирају 3 групе. Свака група бира један од облика предузећа и истражује.

Свака група добија флипчарт папир и доступне дигиталне уређаје са интернет-конекцијом како би истражили/е један облик предузећа – друштвени, етички или зелени.

Треба да истраже следеће:

- основне вредности пословања;
- пословни модел;
- њихова сврха;
- структура пословања;
- врсте производа и услуга које нуде и
- све друге додатне информације које пронађу попут конкретних примера компанија.

IV. Припрема презентација о друштвеним, етичким и зеленим предузећима (10 минута)

Учесници/це имају 10 минута да визуелно организују резултате истраживања на флипчарт папир.

V. Презентација кључних тачака о друштвеним, етичким и зеленим предузећима (10 минута)

Свака група има три минута за презентацију јер ће након паузе правити портфолио предузећа заснован на подацима из истраживања.

ПАУЗА

VI. Дефинисање темеља друштвених, етичких и зелених предузећа (15 минута)

Након паузе свака група се враћа у свој радни простор. Настављају заједнички рад, њихов задатак је да заједно изграде концепт предузећа и направе његов портфолио. Настављају рад на истој теми/типу предузећа коју/и су истраживали/е. Први корак је дефинисање потребе одн. проблема који препознају да треба да се реши у њиховим заједницама. Треба да одговара типу

предузећа на којем раде. Имају време да осмисле идеје и да одаберу једно питање које ће бити темељ њиховог будућег предузећа.

VII. Вредности друштвених, етичких и зелених предузећа (15 минута)

Када је свака група дефинисала темеље свог предузећа, настављају рад на вредностима своје будуће компаније које треба да одговарају вредностима друштвеног, етичког или зеленог предузећа.

VIII. Дефинисање визије и мисије (15 минута)

Наредни корак је дефинисање визије и мисије предузећа те групе раде на томе.

IX. Развој портфолија предузећа (30 минута)

Групе настављају да раде на својим предузећима и за коначну презентацију треба да имају портфолио као резултат групног рада. Свака група може да одабере један зид на који ће окачити све елементе портфолија. Поред потребе којом се компанија бави, темељних вредности, визије и мисије, групе раде и на називу предузећа, логоу и визуелном идентитету, улогама чланова тима, циљним купцима, жељеним каналима комуникације итд. Њихов изазов је да развију портфолио свог предузећа што је детаљније могуће.

X. Отворена врата: посета сваком предузећу (15 минута)

Време је да се предузеће презентује јавности. Последњи део сесије одржаће се у виду догађаја отворених врата. Учесници/це одлазе да посете свако предузеће једно по једно, а свака група има 5 минута да представи јавности своју компанију и да одговори на питања уколико за то има времена.

Потребни материјали: лаптоп, пројектор, неколико дигиталних уређаја са интернет-конекцијом, материјали за израду портфолија.

Позадинска литература и даље читање:

- Предузетништво за одрживи развој: <https://seed.uno/>
- Go green Europe: <https://cesie.org/en/project/go-green-europe/>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Идеја стварања портфолија предузећа у временском органичењу за циљ има да учесницима/цама створи изазов, да их наведе да буду што продуктивнији/е у улози младих људи који тек започињу своје предузеће.

Увод у друштвено предузетништво, основна начела, вредности и заговорници/це друштвеног предузетништва

Назив сесије: Увод у друштвено предузетништво, основна начела, вредности и заговорници/це друштвеног предузетништва

Трајање: 180 минута

Позадина:

Друштвено предузетништво је релативно нови облик пословања, заједно са етичким и зеленим предузећима. Иако заједничка дефиниција за друштвено предузетништво постоји на нивоу Европске уније, свака држава има другачију перспективу и другачије га регулише. Учесници/це ће се упознати са основним појмовима у вези са друштвеним предузетнишвом, као и истражити националне оквири, вредности и заговорници/це друштвеног предузетништва у циљу сагледавања шире перспективе на ову тему. Ова сесија се касније проширује на тему одрживог развоја и изградње мира.

Сврха сесије: Општа сврха сесије је упознавање са концептом друштвеног предузетништва, основним појмовима и заговорницима/цама друштвеног предузетништва.

Циљеви:

- представљање концепта друштвеног предузетништва и његових димензија;
- истраживање постојећих националних оквира и политике у вези са друштвеним предузетнишвом;
- откривање мреже заговорника/ца друштвеног предузетништва.

Компетенције:

- предузетничке компетенције;
- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- дигиталне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- туш идеја;
- теорија;
- презентације;
- мапирање;
- групни рад.

Ток сесије:

I. Шта је то друштвено предузетништво? (20 минута)

Тренер/ка позива учеснике/це да формирају парове и запишу властиту дефиницију друштвеног предузетништва. Након 5-10 минута тренер/ка позива учеснике/це да поделе своје дефиниције са свима.

Тренер/ка прикупља све дефиниције на једном месту, а затим наставља са додатним информацијама о друштвеним предузећима.

II. Теорија о друштвеним предузећима (30 минута)

Тренер/ка наставља сесију презентацијом о друштвеном предузетништву и званичној дефиницији Европске комисије и његовим главним димензијама.

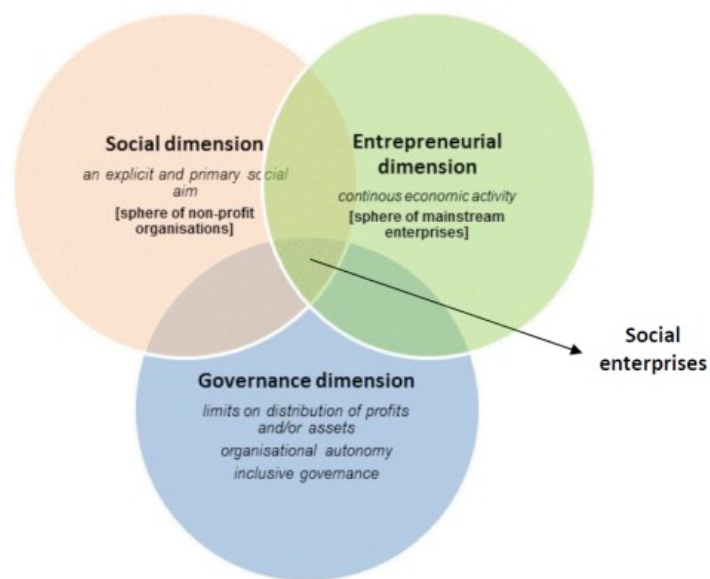
Према Европској комисији **друштвено предузеће** је:

...Субјекат у друштвеној економији чији је главни циљ друштвени утицај, а не остваривање добити за своје власнике или заинтересоване стране. Послује тако што пружа робу и услуге за тржиште на предузетнички и иновативан начин, а своју добит користи првенствено за постизање друштвених циљева. Њиме се управља на отворен и одговоран начин, а посебно укључује запослене, потрошаче и заинтересоване стране које су погођене његовим комерцијалним активностима.

Европска комисија користи израз „друштвено предузеће“ како би обухватила следеће врсте пословања:

- она предузећа којима је друштвени циљ општег добра разлог вршења комерцијалне активности, често у облику високих друштвених иновација;
- она предузећа чија се добит углавном поново инвестира ради постизања истог друштвеног циља;
- она предузећа у којима метода организације или систем власништва одражава мисију предузећа, користећи демократске или партиципативне принципе и фокусира се на друштвену правду;
- не постоји јединствени правни облик за друштвена предузећа; многа друштвена предузећа послују у облику друштвених задруга, нека су регистрована као приватна предузећа ограничена јемством, нека су узајамна, а многа су непрофитне организације као што су осигуравајућа друштва, удружења, волонтерске организације или фондације.

Према публикацији „Карта друштвених предузећа и њихових екосистема у Европи“, друштвено предузеће садржи следеће три димензије:

Три основне димензије су:

- **предузетничка димензија**, тј. бављење континуираном производном активношћу, која разликује друштвена предузећа од традиционалних непрофитних организација/субјеката друштвене економије (који следе друштвени циљ и генеришу неки облик самофинансирања, али нису нужно укључени у редовну трговинску активност);
- **друштвена димензија**, тј. примарна и експлицтна друштвена сврха, која разликује друштвена предузећа од главних (профитних) предузећа и
- **димензија управљања**, тј. постојање механизма за „закључавање“ друштвених циљева организације. Димензија управљања, дакле, још оштрије разликује друштвена предузећа од главних предузећа и традиционалних непрофитних организација/субјеката друштвене економије.

Темељни критеријум за дефинисање друштвеног предузећа јесте да се оно мора бавити производном активношћу: то значи да мора континуирано радити у производњи и/или размени добара и/или услуга;

- мора тежити експлицитном или примарном друштвеном циљу: друштвени циљ је онај који користи друштву;
- мора имати ограничења у расподели добити и/или имовине: сврха таквих ограничења је давање приоритета друштвеном циљу над остваривањем добити;
- мора бити независно тј. организацијски аутономно од државе и других традиционалних профитних организација и
- мора имати инклузивно управљање тј. да буде окарактеристисано партиципативним и/или демократским процесом доношења одлука.

III. Друштвено предузетништво на локалном нивоу: истраживање и презентација (40 + 20 минута)

Учесници формирају националне групе како би истражили ситуацију са друштвеном предузетнишвом на националном нивоу у свим земљама учесника/ца. Ако су истраживали/е тему пре обуке, могу да се послуже својим белешкама и материјалима. Ако нису, истражују ситуацију у својим земљама на интернету.

Свака група има 30 минута за истраживање и израду приказа са најважнијим информацијама о друштвеном предузетништву у својим земљама.

ПАУЗА

Након паузе свака група презентује своје проналаске док тренер/ка сажима сличности и главне разлике на флипчарт папиру.

IV. Вредности повезане са друштвеним предузетништвом (20 минута)

Тренер/ка тражи од учесника/ца да размисле о вредностима које су повезане са друштвеним предузетништвом у својим земљама. Учесници/це треба да истакну друштвене вредности, друштвене промене, друштвени утицај и друштвену мисију предузећа.

Израђују један заједнички флипчарт са вредностима, а тренер/ка затим пита групу да одабере 5 вредности које сматрају најважнијима за друштвено предузетништво на нивоу ЕУ. Након што свака група одабере своје фаворите, позива се цела група да постигне консензус и изради заједнички попис вредности које треба да буду срж друштвеног предузетништва.

V. Мапа заговорника/ца друштвеног предузетништва (35 минута)

Групе остају непромењене, а тренер/ка наставља сесију говорећи како друштвено предузетништво захтева и има заговорнике/це на локалном, националном и европском нивоу. Њихов следећи задатак је да открију ко су ти заговорници/це на сва три нивоа.

Подршка може бити у различитим облицима, тако да треба да истраже заговорнике/це у смислу финансијске подршке, пружања ресурса, техничке подршке, медија који га промовишу, других организација у мрежи, креатора/ки политика, омладинских организација и организација за младе, различитих институција итд.

Учесници/це имају 30 минута да пронађу заговорнике/це и да их мапирају. Могу да користе своје дигиталне уређаје и да истражују на интернету.

VI. Мапа заговорника/ца друштвеног предузетништва - презентација (15 минута)

Групе једна другој представљају своје мапе. Тренер/ка их охрабрује да пруже додатне информације ако добију идеје из онога што су представиле друге групе.

Потребни материјали: лаптоп, пројектор, неколико уређаја са интернетом, флипчарт папири, А4 папири, маркери, постит цедуље, итд.

Позадинска литература и даље читање:

- Више о друштвеном предузетништву у публикацији Европске комисије (2015.): *A map of social enterprises and their eco-systems in Europe*
- Више о друштвеном предузетништву у публикацији Европске комисије (2020.): *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe – Comparative synthesis report* (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274>)

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Препоручује се да замолите учеснике/це да се унапред припреме и истраже друштвено предузетништво у својим земљама како би проверили постојеће законодавство које дефинише и регулише друштвено предузетништво, који оквири постоје, вредности које се помовишу кроз друштвено предузетништво и његове заговорнике/це.

Друштвено предузетништво и његова веза са одрживим развојем и изградњом мира

Назив сесије: Друштвено предузетништво и његова веза са одрживим развојем и изградњом мира

Трајање: 180 минута

Позадина:

Након што су у претходној сесији разговарали/е о вредностима повезаним са друштвеним предузетништвом уопште, у овој сесији ће фокус бити стављен на конкретније вредности и ситуације повезане са изградњом мира и одрживим развојем у нашим заједницама те како друштвено предузетништво и релевантне активности у омладинском раду могу допринети тим вредностима. Ова сесија долази непосредно пре примера успешних организација за изградњу мира/друштвених предузећа, у којима ће учесници/це имати прилику да примене тачке обрађене у току ове и током претходних релевантних сесија.

Сврха сесије: Општа сврха сесије је истраживање везе између друштвеног предузетништва са релевантним активностима омладинског рада са једне стране и одрживог развоја/изградње мира са друге стране.

Циљеви:

- истраживање и расправа о вези између друштвених предузећа и изградње мира у заједницама;
- израда препоруке за омладинске раднике и раднице и организације о важним аспектима комбинације друштвеног предузетничког учења и изградње мира/образовања за одрживи развој у активностима.

Компетенције:

- предузетничке компетенције;
- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- дигиталне компетенције;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- барометар;
- „тихе идеје“ (туш идеја у тишини);
- дискусије у малим групама;
- презентације у великој групи.

Ток сесије:

I. „Тихе идеје“ (20 минута)

Тренери/ке имају 4 флипчарт папира са 4 различита натписа представљена у просторији. Смернице које дају учесницима/цама су да у следећих 20 минута у тишини размишљају о идејама према насловима са папира који се налазе на поду. Свака особа мора допринети свим темама писањем свог мишљења и поделом свог знања на папиру.

Теме за размишљање су:

- изградња мира у нашим заједницама;
- образовање и здравље;
- друштвена укљученост и предузећа и
- омладински рад и економски раст.

II. Дискусија у великог групи (30 минута)

Након што истекне време за смишљање идеја, тренер/ка позива све учеснике/це да седну у велику групу. Тренери/ке излажу сва четири рада како би били видљиви свима и читају шта пише на сваком од папира.

Група дискутује о написаном са посебним нагласком на повезаност између употребљених речи и самих тема.

III. Барометар (40 минута)

Просторија је празна, без столица и столова, а два папира су залепљена на поду и означавају две супростављене реченице/два супростављена става: „потпуно се слажем“ и „уопште се не слажем“. Оба става су постављена у крајње тачке просторије и окренута су један према другом. Тренер/ка позива учеснике/це да се придруже у радној просторији. Објашњава им је ће им у следећих неколико минута бити изложено неколико изјава у вези са друштвеним, економским и еколошким темама. Морају да се позиционирају у соби према степену слагања са сваком изјавом, поред „потпуно се слажем“ или „уопште се не слажем“. Тренер/ка започиње читање изјава и након сваког питања тражи додатне коментаре или појашњење за одабрано позиционирање у просторији од неколико учесника/ца.

Неки од примера изјава могу бити:

- У реду је имати висок проценат сиромаштва у земљи.
- Свака особа треба да има право на правилну исхрану.
- Здравствена услуга је важан аспект свих добрих система.
- Школе данас нуде иновативне методе образовања.
- Предузећа имају једнаку заступљеност свих полова.
- Богате породице треба да имају приступ модерној енергији.
- Продуктивност и задовољство радом доприносе економском расту.
- Свако треба да има дозволу да гради где год жели (без обзира на потребе других).
- Са свим заједницама треба поступати једнако и са поштовањем у било којој земљи.
- Обрадиво земљиште треба користити за садњу и конзумеризам.
- Климатске промене не утичу директно на наш живот.
- Људи не морају узимати морске ресурсе када иду на плажу.
- О животу животиња треба да се брину искључиво ветеринари.
- Мир би требало да буде приоритет за рад институција.
- Правда није толико важна све док заједнице живе у међусобном миру.
- Индивидуални утицај је већи од колективног.
- У постконфликтним подручјима треба стално организовати сесије управљања сукобима и суочавања са прошлошћу.
- У постконфликтној заједници, активности омладинског рада окупљају младе са завађених страна.

- Друштвена предузећа доносе добробити грађанима свих завађених страна у постконфликтној заједници.
- итд.

Након изјава тренер/ка укратко објашњава да су изјаве повезане са 17 циљева одрживог развоја Уједињених нација које теже миру и толеранцији те одрживој будућности за сва бића и планету Земљу. Објашњава и да ова вежба служи као полазна тачка у повезивању ових циљева са нашим свакодневним животом и радом у заједници.

ПАУЗА

IV. Рад у малим групама (50 минута)

Учесници су подељени у 3 мале групе за потребе следеће вежбе. Тренер/ка објашњава да имају 50 минута да раде на задатој теми, а то је израда препорука организацијама и омладинским радницима и радницама које ће приказати у презентацији (на флипчарт папиру или у ППТ или неком другом дигиталном формату). Групе ће обрадити три теме:

Задаци за мале групе су:

- препоруке за укључивање учења о друштвеном предузетништву у омладински рад у постконфликтној заједници;
- препоруке за организовање активности омладинског рада које се баве друштвеним предузетништвом за одрживи развој и
- препоруке за организовање активности омладинског рада које доприносе циљевима одрживог развоја за мирну и одрживу будућност.

Тренери/ке су на располагању за помоћ учесницима/цама током групног рада као и за проналажење поузданих извора информација.

V. Презентације (40 минута)

Након рада у малим групама сви/е се враћају у велику групу. Тренер/ка даје простор свакој групи да у 5-7 минута представе свој рад. Након сваке презентације остаје неколико минута за питања и примедбе учесника/ца и тренера/ки.

Потребни материјали: флипчарт папири, А4 папири, маркери, хемијске оловке, пројектор, лаптопови

Позадинска литература и дање читање:

- 17 циљева Уједињених нација: <https://sdgs.un.org/goals>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Тренер/ка треба да буде добро упознат/а са Циљевима одрживог развоја и њиховим статусом за ову сесију. Након вежбе барометра, када објашњава повезаност изјава са циљевима одрживог развоја, препоручује се да тренер/ка прикаже кратак увод о усвајању Циљева од стране УН-а.
- Након излагања пред целом групом важно је да се појасне све нејасноће у вези са концептима пре него што се пређе на наредне радне дане у којима ће бити примера друштвених предузећа и одрживе изградње мира.

Примери добре праксе о употреби друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира

Назив сесије: Примери добре праксе о употреби друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира

Трајање: 180 минута

Позадина:

Како су учесници/це до сада истраживали/е и расправљали/е на тему како су одрживи развој и изградња мира међусобно повезани и како омладински рад у друштвеном предузетништву заступа те вредности у својим активностима и теорији, време је да се упознамо са правим примерима таквих организација и сазнамо које су њихове вредности, шта их покреће и како послују на својим тржиштима. Овај веома практичан део обуке сажима знање из претходних сесија, а уједно и припрема терен за даље истраживање феномена друштвеног предузетништва.

Сврха сесије: Општа сврха сесије је истраживање примера постојеће и добре праксе како бисте видели/е и учили/е од успешних организација које теорију и амбиције примењују у пракси.

Циљеви:

- увођење различитих врста организација активних у области изградње мира и друштвеног предузетништва и начина њиховог успостављања и управљања;
- разумевање улоге таквих организација и њихове повезаност са потребама у друштву;
- истраживање постојећих пословних модела друштвених предузећа која делују локално и глобално;
- идентификација заједничких тачака, изазова и разлика друштвених предузећа која доприносе изградњи мира и одрживом развоју.

Компетенције:

- аналитичке вештине;
- пословна и финансијска свест;
- вештине комуникације;
- друштвене и грађанске компетенције;
- компетенција за учење о учењу.

Методологија:

- теорија (презентације);
- дискусије;
- саморефлексија;
- туш идеја;
- рад у малим групама;
- студија случаја;
- методологија отвореног простора;
- рад у великој групи.

Ток сесије:

I. Увод у сесију са енерџајзером (10 минута)

Тренер/ка повезује сесију са претходним сесијама, уводи теме и методе надолазећег садржаја. Тада прелази на кратку активност за подизање енергије и одмах затим на активност за бољу концентрацију на когнитивне задатке који следе.

II. Студија случаја – организација за изградњу мира (40 минута)

Сесија започиње студијом случаја о организацији за изградњу мира: *MasterPeace*. Учесници/це имају задатак да истраже вебсајтове и годишње извештаје *MasterPeace*-а и покушају да одговоре на следећа питања у тезама:

- Који друштвени проблем/глобални циљ одрживог развоја организација покушава да реши?
- Коју стратегију организација следи?
- Које се кључне активности спроводе за остваривање амбиција организације?
- Како је организована организација?
- Како се финансира организација?

Омогућите 15 минута за ову активност. Представите горе споменута питања насумичним редоследом свим учесницима/цама како бисте били сигурни/е да ће цела група одговорити на сва питања.

У наредних 25 минута замолите учеснике/це да издвоје ствари које им се свиђају у вези са организацијом, ствари које им се не свиђају, ствари које су им нејасне и шта би додали/е организацији. Свака информација се записује појединачно на један папирић. Одвојите 5 минута за овај део.

Тренер/ка тражи од првог учесника/прве учеснице да своје постит папириће залепи један по један на 4 одвојена флипчарт папира (свиђа ми се, не свиђа ми се, нејасно ми је, нова идеја) и да објасни своје разлоге у отвореној дискусији са осталим учесницима/цама. У случају истих запажања од стране других учесника/ца, нека само прелепе исте информације једну преко друге. Групишите сличне постит папириће на сваки флипчарт. Наставите процес док се не спомену све информације или док не истекне временско ограничење од 20 минута.

III. Студија случаја – друштвено предузеће (40 минута)

У следећој студији случаја учесници/це су замољени да понове исту вежбу, али сада са нагласком на аспект друштвеног предузетништва.

Током овог дела сесије препоручују се две студије случаја:

- *Return to Sender*; <https://www.returntosender.nl/en/>
- *Dopper*; <https://dopper.com/>

Поново се од учесника/ца тражи да одговоре на исти сет питања на темељу вебсајтова и годишњег извештаја организација:

- Који друштвени проблем/глобални циљ одрживог развоја организација покушава да реши?
- Коју стратегију организација следи?
- Које се кључне активности спроводе за остваривање амбиција организације?
- Како је организована организација?
- Како се финансира организација?

Омогућите 15 минута за ову активност. Представите горе споменута питања насумичним редоследом свим учесницима/цама како бисте били сигурни/е да ће цела група одговорити на сва питања.

У наредних 25 минута замолите учеснике/це да издвоје ствари које им се свиђају у вези са организацијом, ствари које им се не свиђају, ствари које су им нејасне и шта би додали/е

организацији. Свака информација се записује појединачно на један папирџ. Одвојите 5 минута за овај део.

Тренер/ка тражи од првог учесника/прве учеснице да своје постит папирџе залепи један по један на 4 одвојена флипчарт папира (свиђа ми се, не свиђа ми се, нејасно ми је, нова идеја) и да објасни своје разлоге у отвореној дискусији са осталим учесницима/цама. У случају истих запажања од стране других учесника/ца, нека само прелепе исте информације једну преко друге. Групишите сличне постит папирџе на сваки флипчарт. Наставите процес док се не спомену све информације или док не истекне временско ограничење од 20 минута.

ПАУЗА

IV. Отворена дискусија о истраженим студијама случаја (15 минута)

Након паузе учесници/це су позвани да у отвореној дискусији поделе увиде које су добили/е из две (или три) студије случаја. Расправљају сличности и разлике. Предности или недостатке обе организације итд. Сва мишљења и питања су добродошла. Тренер/ка сажима дискусију и прелази на завршни део сесије.

V. Успешна локална друштвена предузећа за изградњу мира кроз перспективу Глобалних циљева одрживог развоја – гостујући/е излагачи/це (70 минута)

За потребе ове сесије позвана су 3 локална друштвена предузеника да представе своју организацију и поделе своју причу из које учесници/це могу учити. Тренер/ка поздравља госте, кратко их представља и објашњава методологију овог дела сесије. Сесија започиње презентацијама гостију пред свима, а наставља се кроз методу отвореног простора за интерактивнију расправу између гостујућих говорника/ца и учесника/ца.

Гостујући/е говорници/е се затим представљају пред свим учесницима/цама, а сваки/а од њих такође представља своје властито друштвено предузеће. Свака гошћа има 10 минута за своју презентацију.

Након презентација у великој групи, троје гостујућих говорника или говорница смештено је у три различита угла просторије, а тренери/ке објашњавају методологију „отвореног простора“ и њене главне принципе и „законе“ који ће се користити у овом делу сесије.

Четири принципа методе отвореног простора су:

- Ко год дође, права је особа;
- Када год започне, право је време;
- Шта год да се догоди, једино је што се могло догодити;
- Када се заврши, завршило се.

„Закон“ методе отвореног простора:

- „Закон о две ноге“ или „Закон мобилности“

Тренер/ка даје знак за почетак активности и да се учесници/це могу придружити оном углу или говорнику/ци којем/којој желе. Време посвећено овом делу сесије је око 40 минута. Учесници/це могу сами/е одабрати колико ће времена боравити у ком углу и са којој гошћом.

VI. Затварање сесије (5 минута)

Предавачи и организатори захваљују свим гостујућим предавачима и предавачицама на посети, а учесници/це су позвани да на крају сесије поделе закључне поруке са гошћама.

Потребни материјали: А4 папири, А3 папири флипчарт папири, постит цедуље, хемијске оловке, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Позадинска литература и дање читање:

- <https://masterpeace.org/>
- <https://www.returntosender.nl/en/>
- <https://dopper.com>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Величина постит папирића наводи учеснике/це да скрате своје повратне информације на кратке изјаве или мишљења и да буду што конкретнији. Ово користи групној расправи јер помаже у спречавању опсежних излагања.
- Када бирате студије случаја за ову сесију и/или гостујуће предаваче/чице, најбоље је да причекате након што учесници/це представе своје локалне стварности и примере у првих неколико дана обуке; затим одаберите студије случаја које до тада нису биле споменуте од стране учесника/ца. На тај начин ће студије случаја и гостујући/е предавачи/це на овој сесији приказати нешто ново свим присутним учесницима/цама.
- Уколико нема могућности за позивање гостију лице-у-лицем тада би се сесија могла организовати онлајн, путем Скајпа (Skype) или Зум (Zoom) платформе. У том случају, ако и даље желите да задржите део сесије кроз методу „отвореног простора“, потребно је да имате три различита уређаја/екрана за три различита угла и три различита гостујућа говорника/различите говорнице.
- Са друге стране, можда желите да поједноставите целу сесију тако што ћете свакој гошћи осигурати временски интервал од 25 до 30 минута за презентацију и расправу са учесницима/цама. На тај начин ће сви учесници/све учеснице у великој групи бити присутни током гостујуће сесије, а она ће бити организована на начин који гошћама одузима најмање времена.

Ко је друштвени предузеник/друштвена предузетница?

Назив сесије: Ко је друштвени предузеник/друштвена предузетница?

Трајање: 180 минута

Позадина:

Друштвени предузеници и друштвене предузетнице су поједници и појединке који/е треба да развијају уобичајене предузетничке компетенције и имају на уму да се друштвено предузеће мора темељити на решавању одређеног друштвеног питања које је у сржи предузећа. Имајући у виду *EntreComp* оквир, аспекте предузетничке интелигенције и размишљања, дефиницију и основне вредности друштвеног предузетништва, учесници/це настављају истраживање о компетенцијама које су кључне за развој младих да постану друштвени предузетници/це. Након тога ће се надовезати на то истраживањем релевантних стејкхолдера који могу подржати предузетничке активности омладинског рада.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је разумевање о томе које компетенције друштвени/а предузетник/ца треба да поседује у оквиру СКА модела (вештине, знања и ставови) и како омладински/е радници/це могу подржати младе да се развију у друштвене предузетнике/це који/е раде у циљу одрживе будућности.

Циљеви:

- истраживање компетенција потребних младој особи да постане друштвени/а предузетник/ца;
- дефинисање компетенција битних за друштвеног/у предузетника/цу;
- дискутовање о компетенцијама које нису битне и које се могу пренети на спољашње сараднике;
- разговор о томе како омладински/а радник/ца може подржати младе у развоју компетенција да постану друштвени/е предузетници/е.

Компетенције:

- предузетничке компетенције;
- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- презентације;
- дискусија;
- теорија;
- метода акваријума.

Ток сесије:

I. Магична оловка која решава друштвене проблеме – припрема кратке презентације (20 минута)

Тренер/ка даје увод у сесију објашњавајући како друштвени/а предузеник/ца мора да има у фокусу специфично друштвено питање које жели да реши и за које мора да понуди решења у облику услуге или производа која/и одговара наведеној друштвеној потреби.

Учесници/це се позивају да узму по једну оловку и замисле да је та оловка метафора производа или услуге која би решила одређени друштвени проблем у њиховим локалним заједницама. Имају 15 минута да размисле о „чаробним“ својствима оловке и припреме кратку презентацију која ће одговорити на питања: Шта? Зашто? и Како?

Не би требало да користе никакве додатне ресурсе осим оловке. Након 15 минута представљају идеју своје оловке и имаће прилику да улажу у туђе идеје и добити туђа улагања у своју идеју.

II. Време за презентације (25 минута)

Након што су припреме готове, време је за презентације идеја којима ће привући улагања и у које ће и сами улагати. Сваки/а учесник/ца добија од тренера/ке по 5 бомбона. Имају времена да се друже у просторији и пронађу пара. Свака особа треба да представи своју оловку другој особи и тада свако одлучује колико ће уложити у туђу идеју. Такође могу да одлуче да не уложе ништа уколико је презентација била неуверљива или услуга/производ не помажу у решењу друштвеног проблема. Парови се мењају докле год за то има времена, циљ је да се презентују своју/у производ/услугу што већем броју људи током 20 минута.

III. Дискусија и компетенције друштвеног предузетника/це (25 минута)

Након завршетка претходног дела учесници/це седају у велики круг и деле своја искуства и размишљања у вези са наредним питањима:

- Како сте се осећали/е у улози друштвеног/е предузетника/це који/а износи своју идеју потенцијалним инвеститорима/кама или клијентима/кињама?
- Које сте критеријуме следили приликом улагања у туђе идеје?
- У којим сте случајевима одлучили да не уложите?
- Које сте вештине, знања и ставове морали да користите да бисте створили и продали идеју?

IV. СКА модел компетенција (20 минута)

Након дискусије тренер/ка наставља говорећи да је за развој компетенција потребно усмерити се на развој њене три главне компоненте:

- вештине (енг. *skills*, S) – менталне и физичке способности (одговарају на питање КАКО?)
- знање (енг. *knowledge*, K) – чињенице, информације и когнитивно знање о одређеној теми (одговара на питање ШТА?)
- ставови (енг. *attitudes*, A) – вредности, понашање, норме и уверења о одређеној теми (одговарају на питање ЗАШТО?)

Тренер/ка може дати лични пример неке компетенције рашчлањене у облику СКА модела како би је појаснио/ла.

ПАУЗА

V. Компетенције друштвеног предузетника (50 минута)

Након паузе сесија се наставља дефинисањем компетенција друштвеног/е предузетника/це. Тренер/ка подсећа учеснике/це на претходне сесије обуке – *EntreComp* оквир и аспекте предузетничког размишљања и интелигенције.

- Оквир предузетничких компетенција (*EntreComp*) и његова три подручја компетенција на коме појединац/нка треба да ради и да развија како би био/ла холистички/а предузетник/ца: (1) идеје и могућности; (2) ресурси и (3) деловање.
- Аспекти предузетничке интелигенције (према Алану Бонсалу и Моу Оладапоу): визија, страст, бренд, емоционална интелигенција, креативност, снажљивост, усмереност на решење, искоришћавање прилика, проактивност, преговарање и управљање временом.
- Осам основних домена предузетничког размишљања (према Мрежи за подучавање о предузетништву): усмереност према будућности, помиреност са ризиком, препознавање прилика, иницијатива и самопоуздање, комуникација и сарадња, креативност и иновативност, критичко размишљање и решавање проблема, флексибилност и прилагодљивост.

Тренер/ка наставља говорећи како би идеалан/на друштвени/а предузетник/ца требало да поседује све горе споменуте компетенције и да буде способан/на допринети друштву решавањем одређеног друштвеног проблема. Међутим, идеални предузетници/це не постоје и није реално да једна особа развије све компетенције. Важније је да буде у стању да препозна компетенције које треба да развије на осовном нивоу, које на напреднијем нивоу, а шта може да уради из помоћ спољашњег сарадника/спољашње сараднице или кроз укључивање професионалца/ке у одређеној области.

Учесници/це формирају 5 група. Свака група узима један флипчарт папир са обрисима људског тела. Њихов задатак је да запишу следеће:

- ВЕШТИНЕ – записују вештине које друштвени/а предузетник/ца треба да поседује и то унутар области руку и ногу силуете (треба да нагласе које вештине треба усвојити на осовном, а које на напредном нивоу; то могу урадити коришћењем различитих маркера или постит папирића или на било који други начин) ;
- ЗНАЊЕ – записују знања која друштвени/а предузетник/ца треба да поседује и то унутар области главе/мозга (треба да нагласе које знање треба изучити на осовном, а које на напредном нивоу; то могу урадити коришћењем различитих маркера или постит папирића или на било који други начин);
- СТАВОВИ- записују ставове које друштвени/а предузетник/ца треба да поседује и то унутар области груди и стомака;
- ЗА СПОЉАШЊЕ САРАДНИКЕ/ЦЕ – записују све компетенције које нису битне за предузетника/цу и које би се могле пренети на спољашњег/у експерта/кињу у датој области.

VI. Презентација компетенција друштвеног/е предузетника/це (20 минута)

Након што попуне своје флипчарт папире, свака група износи своје идеје и закључке о компетенцијама друштвеног/е предузетника/це.

Тренер/ка им може поставити додатна питања како би појаснили/е разлоге зашто нека знања и неке вештине сматрају основним, а неке напреднијим потребама.

VII. Како подржати младе у развијању компетенција за друштвене предузетнике/це (20 минута)

Након прегледа презентација тренер/ка успоставља везу између развоја компетенција код младих и постанка друштвеним/ом предузетником/цом. Тренер/ка позива учеснике/це да седну и уводи методу акваријума (постављање просторије: столице поређане у великом кругу унутар кога су 4 столице у мањем кругу. Центар/мањи круг је акваријум са изјавама у коме седају

4 прва/е волонтера/ке. Они/е су једини/е који/е смеју да говоре, особе у спољашњем кругу вежбају активно слушање. Ако неко жели да уђе у унутрашњи круг, треба да додирне раме једне од 4 особа и тада се врши замена места).

Учесници/це у акваријуму ваде један по један папир и разговарају о некој од следећих изјава:

- Активности за младе треба да буду усмерене ка развијању компетенција које су потребне младим људима да постану друштвени/е предузетници/е.
- Активности за младе треба да се фокусирају само на друштвени аспект друштвеног предузетништва.
- Активности за младе треба да подрже младе у развоју свих компетенција које су потребне да постану друштвени/е предузетници/це.
- Омладински/е радници/це и омладинске организације/организације за младе треба да се повежу са осталим стејхолдерима и друштвеним предузетницима/цама како би се међусобно подржавали.
- Оснивање друштвених предузећа је добро решење за друштво и младе незапослене особе.

Потребни материјали: једна хемијска оловка по особи, бомбоне (5 комада за сваку особу), 5 флипчарт папира са обрисом људског тела, маркери, постит папирићи у различитим бојама.

Позадинска литература и дање читање:

- Више о акваријум-методи:
[https://en.wikipedia.org/wiki/Fishbowl_\(conversation\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Fishbowl_(conversation))

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Место и окружење одржавања кратких презентација се може прилагодити месту одржавања и групи. Бомбоне које учесници/це користе као облик валуте могу се заменити неким другим ресурсом.
- Охрабрите учеснике/це да буду што детаљнији/е и реалнији/е када наводе компетенције друштвених предузетника/ца и подстакните их да размишљају које су компетенције веома важне, а које се могу пренети и на кога.

Основна начела и вредности за дефинисање стејкхолдера и заговорника/ца друштвеног предузетништва

Назив сесије: Основна начела и вредности за дефинисање стејкхолдера и заговорника/ца друштвеног предузетништва

Трајање: 180 минута

Позадина:

Свака омладинска организација/организација за младе је често ограничена у својим капацитетима и ресурсима. За развој и спровођење програма, активности и пројеката који дају већу перспективу младима/женама који/е размишљају да постану друштвени предузетници и предузетнице, важно је да се у процес укључе различите заинтересоване стране на различитим нивоима. Након истраживања ко је или ко би требало да буде друштвени предузетник или друштвена предузетница, следећи корак је откривање ко може бити од помоћи и служити као подршка организацијама или омладинским радницама и радницама у промовисању и спровођењу активности друштвеног предузетништва међу младима/младим женама.

Сврха сесије: Општа сврха сесије је истраживање основних појмова и вредности уз дефинисање заинтересованих страна/стејкхолдера и заговорника/ца друштвеног предузетништва.

Циљеви:

- представљање основних појмова око теме стејкхолдера;
- мапирање стејкхолдера и заговоратеља/ки предузетништва на основу њихових интереса и нивоа моћи;
- дефинисање критеријума за управљање будуће сарадње са потенцијалним стејкхолдерима и заговорницима/цама друштвеног предузетништва;
- изградити „личност“ преферираног стејкхолдера или заговорника/це за будућу сарадњу.

Компетенције:

- предузетничке компетенције;
- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- теорија;
- мапирање;
- групни рад;
- израда пописа;
- израда личности.

Ток сесије:

I. Основни концепти (20 минута)

Тренер/ка започиње сесију представљањем концепта стејкхолдера.

Према *EurWork*-у:

- стејкхолдер је појединац/нка, група особа или организација који/а може утицати на одлуке друге организације или је под њеним утицајем. Ова дефиниција такође укључује интересне групе повезане са организацијом. Однос стејкхолдера са организацијом у фокусу се уопштено одређује трима главним атрибутима: моћ утицаја на организацију; легитиман однос са организацијом и хитан захтев ка организацији;
- поједини стејкхолдери су значајнији од других, тако да постоје унутрашњи или примарни стејкхолдери (који су неопходни за осигураност организацијских активности) и спољашњи или секундарни стејкхолдери (који не учествују директно у активностима организације).
- примери стејкхолдера: запослени/е, волонтери/ке, одбор, савет, креатори/ке политика, донатори, корисници/е услуга, друге организације, институције, разне компаније и удружења, млади/жене, школе и универзитети, медији, владине институције, предузетнички центри, иницијативе итд.

II. Мапирање стејкхолдера и заговорника/ца друштвеног предузетништва (50 минута)

Тренер/ка наставља говорећи да се стејкхолдери и заговорници/це могу мапирати према начелу да буду унутрашњи или спољашњи у односу на организацију или предузеће. Други начин њиховог мапирања је према њиховом нивоу интереса и моћи за учествовање у активностима друштвеног предузетништва.

Учесници/це се враћају својим националним групама и настављају заједнички рад на мапирању релевантних стејкхолдера и заговоратеља/ки друштвеног предузетништва, што би било релевантно за њих као омладинских радника/радница и едукатора/едукаторки као и за њихове организације током рада на теми покретања друштвених предузећа.

Свака група узима А3 папир или флипчарт и црта следећу табелу. У првом пољу треба да открију стејкхолдере и заговоратеље/ке са ниским степеном моћи и интереса. У другом наводе оне са виским степеном моћи и малим степеном интереса. У трећем оне са виским степеном интереса, а ниским степеном моћи и, на крају, у четвртном оне са виском степеном моћи и интереса.

ИНТЕРЕС / МОЋ	НИЗАК СТЕПЕН МОЋИ	ВИСОКИ СТЕПЕН МОЋИ
НИКАК СТЕПЕН ИНТЕРЕСА	1.	2.
ВИСОК СТЕПЕН ИНТЕРЕСА	3.	4.

III. Презентација стејкхолдера и заговорника/ца (20 минута)

Свака група представља своја открића и појашњава ко су њихови најважнији стејкхолдери. Групе такође могу да уче једне од других и да уписују додатне стејкхолдере и заговорнике/це на своје пописе на основу налаза других група.

ПАУЗА

IV. Дефинисање критеријума за најважније стејкхолдере и заговорнике/це (40 минута)

Након паузе учесници настављају рад у истим групама. Након што су открили све или већину стејкхолдера и присталица друштвеног предузетништва, прелазе на корак дефинисања критеријума и вредности према којима би они/е, као едукатори/ке и представници/це организација омладинског рада, ступили у контакт и сарађивали са стејкхолдерима и заговорницима/цама и тако допринели активностима са младима/женама у домену покретања друштвеног предузетништва.

У групама израђују попис најважнијих критеријума за одабир потенцијалних стејкхолдера и заговорника/ца у будућности.

Након 25 минута свака група укратко износи своја открића, а остале групе проширују своје пописе ако чују нешто корисно из претходних презентација.

V. „Личност“ стејкхолдера одн. заговорника/це (35 минута)

Са готовим пописима у рукама групе раде на њиховим проширивањима. Тренер/ка уводи следеће аспекте које ће узети у обзир ако учесници/це то већ нису учинили:

- демографски подаци (старост, локација, степен образовања итд.)
- њихове вредности
- њихова мисија и визија
- која је њихова мотивација да подржавају друштвено предузетништво

Свака група пише кратак сажетак о „личности“ стејкхолдера одн. заговорника/це са којима желе да сарађују у циљу развоја активности омладинског рада у области друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира.

VI. Презентације личности (15 минута)

Свака група представља своје резултате.

Потребни материјали: А3 папири, флипчарт папири, маркери, лаптоп, пројектор.

Позадинска литература и дање читање:

- Више о стејкхолдерима:
<https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/stakeholder>
- Теорија стејкхолдера у друштвеном предузетништву:
<https://link.springer.com/article/10.1186/s40497-016-0049-8>

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Охрабрите учеснике/це да попишу што више стејкхолдера и заговорника/ца друштвеног предузетништва у својим заједницама или замљама. Касније ће им бити лакше да открију оне који су им најважнији, за њих као омладинске раднике/це и њихове организације.
- Изградња „личности“ – ако имате довољно времена, можете питати целу групу да размишљају и наведу сличности и разлике међу личностима које су створили.

Омладински рад за друштвено предузетништво – радионице и препоруке

Назив сесије: Омладински рад за друштвено предузетништво – радионице и препоруке

Трајање: 180 минута

Позадина:

Учесници/це су истражили све релевантне теме повезане са друштвеним предузетнишвом за одрживи развој и изградњу мира. Како би поделили/е своје искуство и компетенције развијене током ове обуке, део њиховог учења је развијање радионица и њихово спровођење са младима у локалним заједницама. Сваки учесник/ца мора одабрати оно што је релевантно за њега/њу и циљну групу са којом ради како би могао/ла да развије радионицу која би одговарала њиховим потребама.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је развијање радионица на тему друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира за спровођење у локалним активностима омладинског рада.

Циљеви:

- развој радионица на тему друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира за спровођење у локалним активностима омладинског рада;
- представљање планова радионица и размена перспектива са осталим учесницима/цама;
- примање повратне информације од тренера/ки и осталих учесника/ца;
- давање препорука за спровођење радионица омладинског рада у локалној заједници.

Компетенције:

- предузетничке компетенције;
- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- туш идеја;
- рад у малим групама;
- израда радионица;
- презентације;
- повратне информације;
- препоруке.

Ток сесије:

I. Одабир тема за развој радионица (20 минута)

Након што су прошли кроз обуку, тренер/ка подсећа учеснике/це на све теме о којима је било речи. Учесници/це треба да одвоје неколико минута и размисле о три теме/области унутар друштвеног предузетништва на којима би желели/е да раде и да развију радионице које ће спроводити са младима у локалним заједницама након обуке. При одабиру тих тема треба да узму у обзир своје компетенције и циљну групу са којом раде. Пишу своје име и сваку тему на засебан лист папирић.

Након 5 минута, свака особа представља своја три избора и качи их на зид. Остали/е настављају да додају своје цедуље и групишу их заједно са сличним темама које су други/е већ поделили. Када су сви папири на зиду, учесници/це траже сличне изборе и према томе формирају мале групе од по 3 особе. Свака група наставља рад на одабраној теми, а њихов задатак је развијање једне 90-оминутне радионице по групи на тему друштвеног предузетништва за одрживи развој и изградњу мира за младе.

II. Опис радионице (10 минута)

Тренер/ка представља оквир плана радионице. Свака група треба да запише следеће:

- назив радионице
- трајање
- циљна група
- циљ(еви) радионице
- потребни материјали
- очекивани исходи
- ток радионице са кратким описом
- стејкхолдери (ако је потребно)

III. Припрема планова радионица (60 минута)

Групе раде на развоју својих радионица. На располагању имају све доступне материјале. Тренери/ке обилазе групе и проверавају њихов напредак, постављају питања и дају препоруке уколико их групе траже.

ПАУЗА

IV. Припрема презентација (10 минута)

Групе имају додатних 10 минута након паузе за припрему визуелног приказа радионица. Свака група има 5 минута за представљање свог плана, а након тога остатак групе има додатна 2 минута за повратне информације и питања.

V. Презентација планова радионица (60 минута)

Време је за представљање планова радионице. Групе се јављају насумичним редоследом. Имају 5 минута да представе свој план на било који начин који су одабрали/е. Након тога имају још 2 минута за повратне информације од осталих учесника/ца и простор за питања и одговоре. Поступак се наставља док све групе не представе своје радионице.

VI. Уређивање планова радионица (20 минута)

Након што су видели/е и чули/е све презентације, учесници/це имају још 20 минута да унесу било које измене и дотерају своје планове, разраде их детаљније, буду креативнији итд. Идеја је да развију радионице које могу спровести чим се врате са обуке. Имаће додатно време за консултације са тренерима/кама у поподневном термину.

Потребни материјали: А4 папири, флипчарт папири, маркери, постит папирићи.

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Подстакните групе да израде своје планове радионице тако што ћете постављати додатна питања, посебно ако неке групе заврше пре истека времена.
- Замолите учеснике да вам пошаљу своје планове радионица у дигиталном облику пре завршетка обуке, ако је икако могуће, тако да све планове можете проследити осталим учесницима/цама за инспирацију.

Консултације, евалуација и затварање програма

Назив сесије: Консултације, евалуација и затварање програма

Трајање: 180 минута

Позадина:

Затварање обуке једнако је важно као и њен почетак и њен главни део. Ова сесија даје учесницима/цама прилику да рефлектују о свом искуству учења, о исходима учења и да дају повратне информације организаторима/кама у вези са обуком и свим њеним аспектима.

Сврха сесије: Општа сврха ове сесије је евалуација и затварање обуке.

Циљеви:

- примање повратне информације од едукатора/ки у вези са плановима радионица;
- рефлексија на путању учења кроз целу недељу;
- евалуација обуке и давање повратне информације организаторима/кама;
- затварање обуке.

Компетенције:

- вишејезичне компетенције;
- компетенције опште писмености;
- личне, друштвене и компетенције за учење о учењу.

Методологија:

- консултације;
- саморефлексија;
- процена резултата учења;
- писана евалуација;
- групна рефлексија о учењу;
- отворена размена.

Ток сесије:

I. Консултације (45 минута)

Свака група има времена за састанак са тренерима/кама како би им представили/е коначну верзију плана радионице. Тренери/ке траже од сваке групе да наведу први корак који ће направити након обуке за спровођење радионице и када ће се то догодити.

II. Саморефлексија (45 минута)

Учесници/це се осврћу на своје учење и израђују попис својих тачака учења. Могу се изразити кроз писање или цртање.

ПАУЗА

III. Јутпас компетенције и саморефлексија (20 минута)

Учесници/це пролазе кроз Јутпас компетенције и формулишу које су компетенције развили и током којих активности обуке.

IV. Писана евалуација обуке (20 минута)

Учесници/це добијају одштампани образац за евалуацију (може бити и дигитални), процену обуке, степена задовољства исходима учења и утицај који је обука имала на њих.

V. Групна рефлексија на учење (20 минута)

Тренер/ка позива учеснике/це да размишљају о свом учењу током обуке. По просторији су постављена 4 флипчарт папира са питањима. Тренер/ка позива учеснике да посете сваки папир и одговоре на питања написана на њима.

Примери питања за размишљање:

- 1) Шта ћу ставити у фрижидер? (тј. алати, мисли и идеје које нећу користити у блиској будућности, али ћу их имати на уму да бих их касније могао/ла користити).
- 2) Шта ћу ставити у рерну? (тј. алати, мисли и идеје које ћу користити чим се вратим кући, или врло ускоро).
- 3) Шта ћу ставити у веш-машину? (тј. алати, мисли и идеје који/е су ми се свидели, али ћу их променити како би боље одговарали/е мојим потребама)
- 4) Шта ћу бацити у смеће? (тј. алати, мисли и идеје које нећу користити или које не сматрам релевантним)

VI. Завршни круг (30 минута)

Учесници/це последњи пут седају заједно у круг. Тренер/ка позива сваког/сваку од њих да међусобно поделе најзначајнији тренутак са обуке који ће понети кући.

Обука је завршена.

Потребни материјали: обрасци за евалуацију, Јутпас компетенције, флипчарт папир са питањима за рефлексију, маркери, дигитални уређаји (уколико су потребни за евалуацију).

Препоруке будућим тренерима/кама за спровођење ове сесије:

- Обавезно припремите и одштампајте/спремите дигитални пример обрасца за евалуацију за сваког учесника/цу. Корисно је тражити повратну информацију од учесника/ца о различитим аспектима обуке: о месту одржавања, смештају, храни, радним просторијама, распореду, садржају тренинга, атмосфери и исходима учења.